ANUL XX
38
(603)
Sîmbătă
17 septembrie
1977
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Umanismul revoluționar

Așadar din nou, fără echivoc și pe înțelesul tuturor, la Constătuirea de lucru cu activiștii și cadrele din domeniul educației politice, al propagandei și ideologiei, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a readus în discuție umanismul revoluționar al societății noastre, modul în care acesta, ca factor de progres, ca potențialitate inepuizabilă în mișcarea socială, trebuie dovedit, afirmat și creat. „În fond — **subliniia secretarul general al partidului** —, umanismul nou al societății noastre, care pune pe primul plan omul, are în vedere tocmai creșterea răspunderii pentru viitorul patriei, pentru socialism, pentru comunism, pentru ca omul să fie într-adevăr un participant activ la întreaga operă de făurire a noii societăți, ca el să poată privi întotdeauna cu mîndrie la ceea ce a făcut, să nu-i fie rușine de munca lui, să nu dea înapoi, într-un moment sau altul, sau atunci cînd este greu să nu caute să găsească un locușor mai călduț, cum se spune. Umanismul revoluționar presupune tocmai un om înaintat, un luptător care este gata de orice sacrificiu, un revoluționar în toate privințele. Numai un asemenea umanism este revoluționar ! Acesta-i umanismul pe care trebuie să-l creăm noi în România !"

Nu mai este de mult un secret pentru nimeni că țelul umanist al societății socialiste românești de azi se realizează prin intermediul politicului, care a pus și pune în centrul său și al motivațiilor sale imediate și de perspectivă omul ca sinteză a relațiilor individuale subiective și sociale obiective, opus fundamental omului abstract, rupt de istorie și societate, al vechilor antropologii filozofice sau al umanismului clasic, tradițional, de la care sînt firesc preluate ideile valabile. Astfel, și numai așa, acest om promovat și dorit de umanismul revoluționar apare în raporturile lui cu lumea și realitățile societății în care trăiește ca un element activ, transformator, avînd certitudinea scopurilor generale, dar și — și aci este zona cea mai fertilă a îmbogățirii personalității umane — neliniștea și întrebările legate de căile și mijloacele cele mai bune pentru acțiunea sa nu ferită de piedici și ocolișuri.

Dacă teoretic lucrurile au fost și sînt limpezi, dezideratul practic și programatic rămîne încă de desăvîrșit, de argumentat cotidian cu fapte neîndoielnice, profund semnificative, într-un cîmp axiologic al activității creatoare și al autorealizării umane. Este, aș zice, pînă la un punct, aproape firesc, aproape conform cu evoluția societății românești, cu nivelul dezvoltării ei într-o epocă de mari mutații sociale și umane; miracolele nu se petrec nici măcar în socialism, iar iluziile s-au plătit totdeauna scump și prețul lor ar crește pe zi ce trece. Un plus de realism și de luciditate nu strică niciodată cînd sînt în joc omul și umanitatea sa; riscul îmbătării cu apă rece rămîne încă un adversar al progresului, pentru că — o știm, sau cei ce nu o știu e vremea s-o afle — este relativ ușor să te amăgești și să încerci să amăgești cu vorbe goale, dar sunătoare, cum ar gîndi poetul, și-apoi să bifezi cu creion roșu pe lista de sarcini a primăverii sau a iernii: omul nou poate fi înțilnit la primul colț, umanismul revoluționar a triumfat !, și să aluneci în complicitatea melancolică a neputinței de a descoperi altcum viața decît cu ochelari roz-albi !...

La urma urmelor, chestiunea este de a întemeia statornic nouă noastră concepție despre om, noul nostru mod de a înțelege locul și rolul său în sistemul social al muncii și al relațiilor sociale nu doar la nivelul societății, ceea ce, de altfel, s-a și întîmplat, ci și la acela al fiecăruia dintre noi, fundament existențial cu bogate și adînci consecințe în viața tuturor. În treacăt spus, capitalismul nu poate realiza o astfel de concepție asupra omului și umanismului decît trunchiat, propria sa negație constituind nu numai o necesitate economică în sens marxist, ci și o condiție umană a progresului social !

Așadar, a venit timpul să pornim — și în fapta civică și în opera literară — în privința umanismului revoluționar de la ceea ce semenii noștri întru prezent și viitor, de la ceea ce noi înșine ca oameni ai epocii încardate în care sîntem prinși cu întreaga noastră ființă, dovedim și convingem cu fiecare zi, cu fiecare ceas; și anume că destinul nostru și al copiilor noștri este chiar destinul patriei, că munca și încrederea noastră nu se risipesc pe nimicuri, că visurile noastre au în ele adevărul și puterea de a se împlini pe care am știut, știm și vom ști să le trăim.

Constantin Stoiciu

EVENIMENTUL

Sărbătoare a școlii

Niciodată, poate, relația învățămînt-cultură nu a fost mai evidentă ca în anii din urmă și indeosebi în anul ce cînd, sub auspicii de mare spirit și fapte, s-au luat hotărîri de cea mai largă semnificație pentru destinele școlii, culturii și creației românești. Sîntem în al doilea an al cincinalului pe parcursul căruia programul partidului, directivele celui de-al XI-lea Congres dobîndesc o confirmare vie, lămuritoare, cu argumentele și puterea faptei a vieții într-o nouă calitate a ei, întocmai ca un dinam ample istoric, ca o uriașă și nobilă construcție în stare să ne exprime, să ne explice în fond și să se continuie în identitate. E în acest joc logica eforturilor noastre, după cum e și felul propriu de a ști să trăim la zi viitorul, de a ni-l gîndi și construi permanent. Un loc definitoriu în întreaga această construcție îl ocupă, desigur, învățămîntul și cultura, factori de progres și civilizație deosebiți. De aici și revoluționarea, așezarea lor pe temeiul sensibil al rigorii și cerințelor legate de propriul nostru mers

A. I. Zăinescu

Continuare în pag. a 6-a

Profesorul de literatură

El fusese la începutul procesului de modernizare a culturii române un cărturar învățat sau un ins mai modest, care avea o formație intelectuală extrem de variată.

Medic, filolog, inginer, istoric, cleric, dascăl de biserică, înzestrat cu învățătură modestă, omul care își proousese să învețe tineretul ce este ortografia sau dreapta scriosare, ce se întîmplă cu unele căderi sau cazuri, a ajuns încetul cu încetul la retorică sau vorbirea frumoasă și corectă, iar în cele din urmă la înțelegerea fenomenului literar românesc și propagarea lui în școlile obișnuite sau în universități.

Într-un curs elementariu de Istoria literaturii române (1878) pentru usul claselor secundarie, I.G. Popescu preciza cu toată gravitatea de ce „Cultura literelor este dară un studiu serios și folositoriu; ele purifică gustul, dezvoltă inteli-

Romul Munteanu

Continuare în pag. a 7-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Demnitatea discipolului

Rîndurile care urmează s-au alcătuit în jurul sentimentului de plăcere intensă ce l-a lăsat autorului lectura, destul de recentă, a epopeii castiliane **El Cantar de Mio Cid** în versiunea lui Pedro Salinas (Revista de Occidente, 1965). Reușita indiscutabilă a acestei ediții, în care profesorul și poetul Salinas nu face decît să transpună în limbă modernă textul integral al celui mai vechi monument al literaturii spaniole, compus către 1 140 de un „juglar" (menestrel) anonim și ajuns pînă la noi grație copiei tîrzii, de la 1307, a neștiutului Per Abbat, constă

Mihai Cantuniari

Continuare în pag. a 6-a

Cîntec pentru Roșu

Revoluționar. E un dat, e o vocație.
A fi revoluționar este ceva : de Natură și de Instrucție.
Spiritul revoluționar nu se cumpără, nu se vinde.
El este pe jumătate moștenit în starea fixică, pe jumătate primit și cultivat la situația morală a persoanei.
Ceea ce-i dat și moștenit este important.
Ceea ce-i însușit, aflat, cultivat este capital.
Lupta Revoluționarului este Lupta cu Sine și lupta cu Mediocrul.
Lupta cu Sine este Lupta cea Mare.
Lupta cu Mediocrul este lupta mică.
În cazul dat Lupta cea Mare consumă tot atîta energie ca și lupta mică.
Întrucît lupta cu Mediocrul este inadecvată naturii Revoluționarului. Inamicul nu-l pe măsura Eroului.
Nu-i mic de natura lui. Nu întrebuințează armele Lui.
În lupta cu Mediocrul, Revoluționarul se poate compromite.
Dar Efortul lui contînue și rezulta Lui.
Cînd Revoluționarul a reușit să-l aducă pe Mediocru pe terenul său, îi este asigurată victoria.
Acestea se petrec în cadrul Calităților și Incalităților date, pe seama rezervelor naturale ce le are persoana.
În cadrul Instrucției lucrurile stau tot așa.
Revoluționarul prin Instrucție își satisface natura proteică.
Monștrii rezultă cînd nu se face fuziunea dintre Natura revoluționară și instrucția revoluționară.
Apare Mediocrul, apare Incompetența.
Incompetența este manifestarea supremă a Mediocrului pașnic.
Mediocrul în Revoluție face din Ea un infern mic burghez.
De-aceea soarta Revoluției nu se încredințează arieul.
Fiindcă Revoluție înseamnă creație continuă.
Mediocrul numește Revoluționarul stihie, agresivitate, nebunie.
Mediocrul socotește că limbajul Revoluționarului este scriere sau mărturie într-o limbă ce nu există.
Revoluționarul știe că Mediocrul este o canalie, un virtual trădător de patrie și idei.
Natura Mediocrului este odioasă și criminală, întrucît energia și nemulțumirea Mediocrului sînt abjecte în Scop.
Revoluționarul, pentru Mediocru, e zmintit, e nebun.
Să vezi, tatuși, că despre „zmintelile" și „nebuniile" Revoluționarului se-aude mai repede : toată lumea vorbește. Toți se interesează cu admirație. Și oarecare teamă venită cu Mediocrul.
Al să constați că despre ale Mediocrului oarecari nebunii se vorbește la clinică. Zbenguielile și zmintelile Mediocrului iosuflă uscăcîne, plictiseală, astenie, lehamitea de viață.
Revoluționarului îi stau bine gesturile casnice, omenești, și de-o onestitate minoră. El crește copii, el se „confruntă" la magazinul de legume. Lui îi reușesc observațiile și sesizările. Interesul public le dă pondere.
Combativitatea Mediocrului lese stupidă : e-o gafă mizeră.
O invîrteală și-o cîrdășie.
Interesul personal compromite critica și combativitatea.
Și fiindcă acestea nu țin de Natura nici de Instrucția Mediocrului.
Mediocrul se ceartă : atunci se-aude maică-sa florăreasa dînd sictîr în piață.
Revoluționarul combate : aud tunetele lui Joe. Vine ploaie. Vine furtuna. Se împrospătează atmosfera.
Cele mai bune mașini și unelte, pe mîna Mediocrului ajung fier vechi.
Cele mai perimate scule și unelte și mașini, pe mîna Revoluționarului saltă. Devin mașini și mecanisme și unelte etalon.
Pentru că atunci cînd Revoluționarul se educă și se instruiește el se modifică în substanță, bine și-n bine.
Cînd încercăm să educăm Mediocrul, iese spuzeală, fanfaronadă, superficie, bădărănie parfumată.
Mediocrul strică Locul.
Revoluționarul îl sfințește.
Din nefericire, Mediocrul poate avea inițiativa cooperării mediocrităților. Poate cîștiga sufragiile întrucît nu incomodează publicul.
Revoluționarul nu recunoaște sclavia formelor.
Le respectă cînd îl ajută, dar știe să le abroge cînd îl stînjenesc.
Mediocrul se crede respectuos față de Instituții. Pios față de clasici se crede. Este-o eroare. Mediocrul n-a priceput spiritul Instituției și nici al Clasicilor. Îi apără întrucît există un spirit conservator în toate. Dar el confundă, și-aici, Spiritul cu Bukla.
Se poate ca un Revoluționar să moară ca un Mediocru. Se întîmplă. Dar nici-o dată nu se poate ca un Mediocru să moară ca un Revoluționar. Nu se întîmplă.
Așa este Lupta cea Mare. Așa-i lupta cea mică — dintre Calități și Incalități.
Pe Revoluționar să-l desenezi în oțel.
În cenușiu să-l faci pe Mediocru.

Ion Gheorghe

Tînărul Eminescu

a debuta — iată un verb căruia am putea spune că-i prieste modul infinitiv, cum, bunăoară, e cazul și cu fratele lui, *a începe*. Infinitivul e matricea din care verbul își poate dezvolta toate celelalte posibilități modale ale sale. Tot așa, debutul unui scriitor, chiar dacă nu o dată inconcludent, poate arunca, pentru observatorul subtil, interesante lumini asupra viitoarelor evoluții. Cu ce anume să debutăm, și cînd, e probabil imposibil de spus și demonstrat, despre cum însă să debutăm am putea primi o lecție. Această lecție ne-o oferă marii scriitori dacă le vom urmări cu atenție travaliul anilor lor de ucenicie. Ce-ar mai fi devenit Balzac dacă după zecile de încercări romanești de la început, toate soldate cu amare eșecuri, ar fi renunțat și la *încercarea* care i-a dat încredere în propriile sale capacități ? Să nu mergem însă atît de departe. Cred că orice tînăr debutant de astăzi poate lua încă pilde fertile pe drumul limpezirii lui artistice, din corespondența lui Mihai Eminescu cu Iacob Negruzzi din anii 1870—1871. După cîte se știe, poetul debutase în revista *Familia*, dar, din nefericire, nu cunoaștem dacă primele poezii trimise lui Iosif Vulcan au fost însoțite și de corespondență și care anume a fost aceasta. În orice caz, *De-aș avea...*, intîia poezie tipărită în *Familia* n-a fost însoțită, din moment ce la Poșta Redacției din numărul respectiv se mai adăuga : *„Cernăuți. M. E. Si corespondența am primi cu bucurie"*. Un fragment de scrisoare, de prin anii 1869—1870, în ortografia publicației ardelene (în nr. din 15/27 martie i se comunica poetului : *„Cernăuți. M E. Vom primi toate cu bucurie, numai te rugăm ca, încît se poate, să scrii după ortografia ce o urmăm și noi"*) se află într-unul din caietele de la Academie (ms. 2257, f. 183). Epistola trebuia să însoțească un studiu despre teatrul național. *„Nu sunt scriitor de meserie, — o-a zice cuiva pentru ca să ne facu atenți asupra acestor rînduri, ci să dau a înțelege numai că scriu încă pînă-acuma prin jurnale, nu mi-am putut urechi simțimîntului sub vorbe linse și lucii"* — astfel începe scrisoarea și pe lîngă modestia declarată de tînărul de 19 ani, cititorul sîmte, împlicată, și o anumită ironie — „vorbe linse și lucii" — la stilul pompos în care erau scrise parte din ziarele epocii.

Maturitatea, și de expresie dar și a autoanalizei lucide a propriilor creații, o dovedește tînărul Eminescu în corespondența, cum spuneam mai sus, cu Iacob Negruzzi. Epistola din 17/6 1870, care însoțește poemul *Epigonii* e măcar

Gheorghe Suciu

Continuare în pag. a 7-a

Tescani

Pe Valea Teslăului, nu departe de Mărășești, pe locurile copilăriei lui Ștefan cel Mare, în prejma marei lavre a Mușcelilor de la Neamțu se află conacul în care George Enescu și-a trăit, împreună cu soția sa Maruca Tescanu, anii săi de maturitate unde a compus printre altele și opera sa vestită Oedip. Această casă de țară a lăsat-o Enescu prin testament ca așezămînt de cultură, loc de creație pentru compozitori, poeți și pictori.

Reconstruită, în acest an, casa lui Enescu de la Tescani a devenit ceea ce marele compozitor a socotit să fie. Curînd va fi adus aici și corpul neînsuflețit al adîncului patriot de la Paris conform dorinței sale testamentare.

Locul este de o mare frumusețe liniștitoare, încoronat de sate și păduri ce se pierd în zări urcătoare pînă la poala Carpaților. Tescanii este așezat în mijlocul acestei naturi în care pictorul, ca și poetul și compozitorul, poate cugeta creator asupra istoriei și frumuseților acestui pămînt românesc. Aici la Tescani în această casă unde au poposit Alecsandri și cititorii Unirii Principatelor, Iorga, și „mai ales, unde s-a simțit acasă George Enescu, poate fi locul potrivit al întîlnirii artelor, al întîlnirii scriitorilor cu colegii lor în vederea plăsmuirii eposului național al poporului nostru la care lucrăm cu toții pentru buna sporire morală și spirituală a Patriei noastre. După o lună bună de lucru în acest loc, pot mărturisi că artiștii au aici o casă a lor de creație în mijlocul naturii și a istoriei noastre, un loc curat și înălțător care poate aduce roadă nespusă de-a lungul anilor în spiritul tradiției atît de vie păstrată în Moldova și față de care avem marea datorie asimilatoare cu fiecare generație.

Ioan Alexandru

Tescani, August 1977

Eugen Jebeleanu
Arena

Rugăciune

Tatăl nostru carele ești în ceruri
coboară, dacă ești, pe pămînt
și oprește viforul morții
și fă din căști pălării
și mîngîie fețele morților
păstrîndu-i în viață pe vii
și stai printre noi de ni-ești tată,
din sîngele scurs făcînd vin
și fă din oricare armată
alaiuri civile.

Amin.

Din volumul „Hanibal"

În pagina a 3-a
«Tinerețea clasicilor»
MANUALUL DE LITERATURĂ ÎNTRE ISTORISM ȘI PROBLEMATIZARE

Copacul numit Gică

Nu-am avut de treabă și întorcîndu-mă mai tîrziu acasă, l-am scărpinat cu unghiile pe coaja pe Gică. Măgarul de copac numit Gică m-a luat în serios și brusc vrînd-nevrînd a început să facă parte din mine însumi.

Dacă nu încep printr-o glumă, nu se înțelege nimic din prietenia mea cu Gică și din prietenia lui Gică cu mine.

Invitasem o distinsă doamnă, și ceva nu era la locul său. Pînă cînd, deodată azvîrlindu-mi vederea peste balcon, l-am văzut pe Gică, măi mare peste cei zece copaci ai lui, care fojgăiau și frunzăreau, pe măgarul de Gică, solemn și țeapăn uitîndu-se verde și fix la mine. Îi era grijă că nu m-aș fi purtat după rang. În gîndirea lui de copac nu avea încredere de gîndirea mea de om. Ce mai, m-a luat sub protecția umbrei sale, indiferent dacă răsare soarele sau nu, indiferent dacă luna este ca o seceră turcească sau ca o mămăligă albă.

Gică este un copac gelos.

M-a pus dracu de l-am scărpinat pe scoarță într-o seară și nu mai scap de el de fel.

Venise la mine într-o zi o distinsă doamnă. Din pricina principialității lui Gică, nici mîna nu am apucat să i-o sărut. Gică este un copac gelos. Excesul de grijă pe care îl are pentru mine, curiozitatea lui de pom care se uită la mine mirat, că sunt om, nu mă lasă în libertatea mea.

N-avui treabă ! Cine m-a pus să-l scarpin pe scoarță cînd singuratic am venit acasă ?

Nichita Stănescu

• ÎN ACEST NUMĂR : • „Cireși pietroase și călare" — fragmente de Jurnal de Maria Banuș • Poeme de • Mircea Florin Șandru • Paul Balahur • Dan Verona • Cleopatra Lorințiu • Titus Vijeu • Proză de • Dumitru Augustin Doman și • Marian Drumur • Cronica literară de M. Ungheanu • Cartea de debut de Al. Piru • Viața cărților • Atelier literar de Geo Dumitrescu.

Șarpele de apă

Prelungind alge marine
unduit spre mine vine
fulger verde, întrerupt
în triunghiuri, dedesupt.

Asfințitul ca de singer
fără întrebări ori plîngeri
umblă prin cerimea-naltă
răscotropitor de baltă.

Numai șarpele de apă
nu vrea-n piele să-și încapă
și-notînd, în loc să fugă
vine către mine-a rugă.

Vrea să-mi spună ? Vrea
să-i spun ?
Să găsim un grai comun —
eu — cu taina mea, cu-a
lui —
ochii bruni ai șarpelui.

Șarpe fără mușcătură
nu cătăm prilej de ură
ci urmînd spre larg înotul
apelor ne dăm cu totul.

Tiberiu Utan

Toamna — desen de Mihai Gheorghe

18 iulie 1977

cronica literară

Al. Zub:

„JUNIMEA. IMPLICAȚII ISTORIOGRAFICE“

Cercetarea curentelor de idei românești de la sfîrșitul secolului al XIX-lea rămîne încă una din sarcinile de prim ordin ale criticului și istoriculuj literar. Marile dispute ale acelui sfîrșit de veac n-au avut șansa să fie incorporate de principalii lor preopinenți în volume care să marcheze conștiința publică cum au făcut-o **Criticile** lui Maiorescu, ci au rămas în majoritatea covîrșitoare în publicațiile epocii. Fizionomia adevărată a momentului nu se poate reconstitui decît prin apelul la paginile de mult uitate ale unor publicații fatalmente cu o viață scurtă. Inexistența cărților nu demonstrează inexistența unei vii mișcări a ideilor. Colecțiile de reviste ascund pasionanta dinamică a schimbului de idei, fizionomia intelectuală reală a acelei vremi.

Ce surprize ne poate procura o cercetare atentă și avizată a periodicelor ieșite din uz ne-o arată cartea lui Al. Zub despre **Junimea și implicațiile ei istoriografice**. Al. Zub, care s-a manifestat pînă acum mai ales în spațiul cercetării istorice propriu-zise, pășește într-un teritoriu care interesează îndeaproape și istoria literară românească. El studiază relațiile cercului jumimist cu istoria, pe toate fețele pe care acest interes pentru istorie le-a avut, stringînd rezultatele într-o carte care impune prin exactitatea și sistematizarea informației. Al. Zub pleacă de la constatarea făcută și de alți cercetători ai **Junimii** (în primul rînd E. Lovinescu) asupra interesului existent pentru istorie la membrii selectului cerc intelectual ieșean. G. Panu în **Amintirile de la Junimea** circumscria acest interes la un număr limitat de participanți, iar acțiunea **Junimii** în acest domeniu a fost înțeleasă uneori și numai ca simplă reacție față de lucrările istorice ale unui adversar al cercului ieșean, cum era de pildă Hasdeu. Dacă mai adăugăm că Titu Maiorescu a expediat mai tot timpul cu dispreț lucrările de istorie ale lui A.D. Xenopol, lucru consemnat de cercetători, ajungem la o imagine nu reală, dar incompletă, care a fixat pentru posteritate atitudinea **Junimii**. Cercetarea lui Al. Zub este însă scrupuloasă și nu se oprește numai la aspectele exterioare. El studiază atît colecția **Convorbirilor literare**, în care prezența istoriei a fost masivă, cît și preocupările cenacliștilor față de istorie, lucrările lor, mai mult sau mai puțin sporadice, apărute unele în alte publicații decît **Convorbiri**. În sfîrșit, este interogată și corespondența convorbiriștilor, din toată această pulbere informativă Al. Zub ridicînd edificiul, sever controlat științific, al unei cărți care să dea seamă despre interesul necurmat, consecvent al junimiștilor pentru istoria în general, pentru istoria patriei în special. Prima trecere sistematică în revistă aduce și primul cîștig de cunoaștere complet. Subcapitolul **Istoria în preocupările junimiștilor** evidențiază faptul că toți junimiștii adevărați au preocupări de istorie, scriu articole sau studii de istorie, unii dintre ei întreprinzînd lucrări cu corectate importante pentru istoriografia românească. Mai puține și mai slabe sînt cele despre I. C. Negruzzi în această direcție și uitată era și contribuția deloc neglijabilă a lui Ioan Slavici în domeniul istoriei. Încă din acest preambul datele prezentate de Al. Zub indică locul singular pe care l-a avut în sînul **Junimii** A. D. Xenopol, de unde se vede că tentativa lui N. Iorga de a-i acorda un rol de prim plan în viața cercului junimist nu era deloc lipsită de temei. El va figura în centrul atenției și în alte capitole echilibrînd firesc, dat fiind domeniul cercetat, pe Titu Maiorescu. Nu e lipsit de interes să extragem din cartea lui Al. Zub și informația că printre visuri, vanități în materie de istorie la **Convorbiri literare** se afla și N. Iorga, prin acea convorbire, care vorbind mai tîrziu despre **Junimea** era convins că figura de directivă în cadrul ei ar fi fost nu criticul Maiorescu, ci istoricul Xenopol.

Substanțial, inserînd cu viziune asupra junimismului, este capitolul despre **Istoria în Convorbiri literare**. Factorumul revistei a fost, se știe, I. C. Negruzzi la care Al. Zub descoperă o insistență specială în a cere colaboratorilor studii și articole pe teme istorice. I.C. Negruzzi este cel ce stimulează pe A. D. Xenopol să scrie mult pentru revistă acordîndu-i un rol important în viața ei. Nu A. D. Xenopol este cel ce asedia **Convorbirile** cu lucrări ci I. C. Negruzzi este cel care-l silea prin epistole stimulatoare și imperative să se dedice temelor istorice uneori chiar împotriva dorinței tînărului A. D. Xenopol. Afirmația că în revista **Convorbiri literare**, multe texte neliterare erau simplă umplutură de ocazie rămîne simplă asertiune tendențioasă. Corespondența lui I. C. Negruzzi, și vom vedea, direcția cercetărilor istorice din **Convorbiri**, dezvăluie cultivarea deliberată a cercetărilor de acest fel și o orientare științifică bine configurată. Revista publică studii despre mai toate epocile, dar dacă epoca veche nu se bucură de participări notabile, epoca medie este aceea asupra căreia se îndreaptă cei mai mulți colaboratori și produce lucrările cele mai demne de atenție. Ideea junimiștilor era că evul mediu românesc se întinde pînă în chiar secolul al XIX-lea și că dată fiind legătura lui directă cu prezentul, o bună cunoaștere a lui se impunea. Scriind după 1900 despre „Neoiobăgie“, C. D. Gherea se situa în prelungirea acestor idei. **Convorbirile** se angajează polemic de la început împotriva teoriei școlii latiniste care postula romanitatea exclusivă a românilor și imperiul teutonilor lui Roesler, profesorul prin A. D. Xenopol mai ales, pagini științifice memorabile. Bazîndu-se antiteticamente pe ele reușește deci la articolele lui Titu Maiorescu, după care nu rămîne nici la simplicitățile polemice ale acestuia care nega latinitatea orice mortă. Rămînînd aceste din cercetările de știință ale junimiștilor, disputa s-a purtat pe terenul pe care le aveau. **Convorbirile literare** s-au impus, fără a fi singure, dar adeseori punctul de vedere determinant în dezvoltarea problematicii istoriografice a românilor. Figura proeminentă a acestui junimist rămîne totuși A. D. Xenopol care se desprinde din paginile acestei cărți ca una din personalitățile de primă însemnătate ale **Junimii** deși nu un agreat de mulțimea cercului.

Substanțial rezultatele junimiștilor în materie de istoriografie este cunoscută pînă la istoria noastră. Cercetînd care se impune este să știm la această parte dominată de A. D. Xenopol. Al. Zub o impresionantă bibliografie a scrierilor semnate cu pseudonime, a fost ignorată. Istoria ar învederat nu o prezentare de poze, ci a **Junimii** și a **Convorbirilor**, dovedind o activitate patriotică indiscutabilă, dar „în marginile adevărului“ cu toate manifestările posterioare.

Cartea lui Al. Zub prezintă bogăția și elementele inteligente ale cercului existent între mișcarea junimistă și cea semănătoristă preocupată și ea de istorie. **Junimea** — implicații istoriografice completează evident lui E. Lovinescu, ci o întregește.

Cum ne-a obișnuit eminența cenacliștilor, Al. Zub nu se mulțumește cu o simplă descriere a lucrărilor istorice ale junimiștilor, natura și orientarea lor, după cum arată Al. Zub, însă vechile caracterizări.

Oricît de paradoxal ar părea, **Junimea** și **Convorbirile** sînt laboratorul în care se pregătesc viitoarele elemente ale sămănătorismului în materie de istorie. Un rol important l-au jucat aici articolele de inspirație istorică scrise și publicate de Eminescu.

Dar străduințele junimiștilor nu se reduceau numai la atît. Ei au căutat surse documentare noi și au desfășurat o adevărată campanie pentru îmbogățirea colecțiilor de documente privind istoria României. Ca ministru al instrucțiunii publice Maiorescu a sprijinit deplasările peste hotare în căutarea unor gîfîi de izvoare. Ceea ce îi făcea ei a fost temeinic, dar aflăm Al. Zub „nici astăzi, după un secol nu se poate spune că arhivele vieneze au fost sondate integral de informațiile relative la istoria românilor“. Tot în **Convorbiri** se publică și primele studii asupra românilor din afara hotarelor țării, stabilindu-se astfel o direcție de viitor a istoriografiei românești. În sfîrșit, interesul revistei nu se restrînge doar la istoria României. Expresivă este în literatura de inspirație istorică pe care o publică **Convorbirile literare**. Între care după părerea lui Hasdeu un loc de prim ordin îl ocupă proza neguroasă, „dacică“ a lui Ion Pop Florentin și dramele istorice ale acestuia. Din păcate capitolul e sec, acest fel senzaționalizare la interesată. Foarte importantă e contribuția **Junimii** în problemele de metodă și de teorie a istoriei nu considerăm falsă înfruntare a lucrărilor istorice de tip romantic, pasadist necesitatea adevăratului și a spiritului critic în lucrarea științifică care evident stă pe superior științific. Figura proeminentă a acestui junimist rămîne totuși A. D. Xenopol care se desprinde din paginile acestei cărți ca una din personalitățile de primă însemnătate ale **Junimii** deși nu un agreat de mulțimea cercului.

Substanțial rezultatele junimiștilor în materie de istoriografie este cunoscută pînă la istoria noastră. Cercetînd care se impune este să știm la această parte dominată de A. D. Xenopol

tinerețea clasicilor

Facem loc în acest număr al revistei noastre, tipărit la puține zile de la deschiderea unui nou an de învățămînt, unei dezbateri inițiate de Muzeul Literaturii Române asupra alcătuirii manualelor de literatură română și rostului lor instructiv-educativ. Ea corespunde unor preocupări mai vechi ale revistei „Luceafărul" privind manualele școlii noastre ca instrumente complexe de lucru atît pe latura instructivă cît și educativă. Credem că o dezbatere de caracterul celei înfăptuite de Muzeul Literaturii Române poate fi de larg interes, iar sugestiile ei sînt binevenite atît pentru autorii de manuale și mai ales pentru profesorii de literatură chemați să cultive și educe tinerii în spiritul respectului față de valorile fundamentale ale culturii naționale. Așteptăm ecouri de la cei interesați asupra opiniilor din cuprinsul dezbaterii.

manualele de literatură română între istorism și problematizare

Inițiativa Muzeului Literaturii Române de a organiza o largă dezbatere privind felul în care literatura română de la origini pînă în prezent este reflectată în manualele școlare, precum și modul în care acestea contribuie la procesul de formare a tinerei generații se înscrie firesc în specificul acțiunilor cultural-științifice ale acestei instituții.

Totuși, inițiativa M.L.R. nu răspunde unui ecou de breaslă ci unor deziderate extrem de actuale privind, și în cazul predării literaturii române, găsirea unor modalități concrete de aplicare unitară și eficientă sub aspect formativ, a hotărîrilor Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. de restructurare și perfecționare a învățămîntului liceal, ca și sarcinii — subliniată în repetate rînduri de Secretarul general al Partidului — de a se folosi istoria creației literare și spirituale a poporului nostru ca mijloc de formare umanist-patriotică a tineretului.

Sub semnul unei atari responsabilități s-a desfășurat și dezbaterea la care ne referim, organizată în colaborare cu Inspectoratul școlar al Municipiului București, în prezența unor cadre de conducere din Ministerul Educației și Învățămîntului și din Inspectoratul școlar al Municipiului București și cu participarea unui larg public de specialitate alcătuit din academicieni, istorici și critici literari, profesori din învățămîntul mediu și universitar, autori de manuale școlare, cercetători, gazetari, etc.

Înregistrarea pe bandă magnetică a întregii dezbateri se află păstrată, cu valoare de document, în arhiva M.L.R. și stă la dispoziția tuturor celor interesați. Pe baza ei am încercat să surprindem și să sintetizăm cît mai fidel principalele idei, sugestii și concluzii ale dezbaterii, în speranța mărturisită a continuării ei în cercurile mult mai largi ale tuturor celor preocupați de continua perfecționare a ideilor-maximelor de literatură română și de prestigiul, eficiența și fidelitatea formativă a acestei discipline în genere.

■ „TREBUIE SĂ ȚINEM SEAMA DE REALITATE CÎND PROPUNEM O SOLUȚIE"

Propunîndu-și nu atît analiza manualelor existente, cu reușitele și scăderile lor, dar reflectînd un stadiu depășit al învățămîntului liceal, cît îndeosebi posibilitatea și modalitatea de adecvare a noilor manuale la principiile organizării pe o nouă bază a învățămîntului românesc de toate gradele, dezbaterea a pornit de la indicațiile exprese privind predarea literaturii române în școală, indicații cuprinse în Programul de măsuri al P.C.R. privind aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al P.C.R. și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste. Transpunerea în viață a acestor înnoiri de structură a învățămîntului liceal determină mutații hotărîtoare și în modul de concepere și structurare a programei și respectiv manualelor, mutații ce nu se pot realiza spontan ci presupun căutări, încercări succesive de soluții. În cazul de față nu trebuie uitat faptul că „materialul" pe care se experimentează — cu cele mai bune intenții, desigur — este spiritualitatea tinerei generații, de aceea perioada de incertitudini și de căutări trebuie scurtată la maximum. Un manual prost este nu numai un rebut editorial, dar poate fi cauza relei pregătiri a unei întregi generații de elevi. În acest caz regretele sau recunoașterea tardivă a greșelilor nu ajută la nimic. Spre a le evita trebuie să analizăm și să înțelegem cu toată luciditatea și responsabilitatea condițiile actuale concrete de predare a literaturii române în liceu, legate de noile funcții și finalități ale învățămîntului nostru în genere. De aceea, așa cum subliniia **Al. Oprea**, directorul Muzeului Literaturii Române în cuvîntul său de deschidere, recentele hotăriri de partid și de stat cu privire la reorganizarea învățămîntului „trebuie să constituie un prilej de aprofundare a semnificațiilor educativ-instructive ale procesului de învățămînt și de înlăturare a unor erori mai vechi, perpetuate în edițiile mai noi ale manualelor școlare".

Analizele, criticile și propunerile avansate de participanții la această animată dezbatere au ținut seama de noua realitate și de necesitatea căutării unor soluții constructive. Unele probleme le-a înfățișat de la început tovarășul **Dumitru Andronache**, inspector general în Ministerul Educației și Învățămîntului.

Noua formulă de organizare a învățămîntului liceal în două cicluri tinde să asigure elevilor o pregătire care să le permită încadrarea directă în producție. Peste 50% din spațiul de predare va fi afectat așadar, în majoritatea tipurilor de licee, materiilor cu finalitate practică imediată. În ceea ce privește disciplinele umaniste și de cultură generală, programa lor va comporta mutații corespunzătoare. Astfel în treapta I-a sînt cuprinse un mănunchi complex de discipline, care asigură pregătirea de cultură generală ținînd cont de faptul că majoritatea elevilor — schimbul de mîine al clasei noastre muncitoare — își va baza cultura pe aceste zece clase obligatorii. „Avînd deci toți copiii prinși în învățămîntul generalizat de 10 ani — sublinia **Dumitru Andronache** — ne-am gîndit ca anumite discipline, respectiv o limbă străină sau chiar două, limba și literatura română, istoria, geografia, matematica, biologia să se situeze într-un același număr de ore în întregul sistemul de învățămînt — treapta I-a. Numărul restrîns de ore ne obligă la o selecție strictă și, desigur, responsabilă, a operelor și autorilor prezentați. În treapta a II-a, învățămîntul fiind diversificat și specializat în funcție de tipul de profiluri, lucrurile se schimbă. Se pleacă de la ideea că avem peste 140 000 absolvenți de liceu dintre care numai 20 000 vor fi absorbiți în învățămîntul superior. Se pune problema: pentru care elevi trebuie să structurăm materiile de cultură generală? pentru cei 140 000 sau pentru cei 20 000 de viitori studenți? Evident că pentru primii, și acest lucru determină tipul, profilul specializării în treapta a II-a. Aceste noi condiții trebuie să ducă, evident, și la schimbarea concepției profesorilor în sensul de a nu-i mai supraîncărca pe elevi cu date și amănunte inutile de istorie literară. Să-i determinăm mai bine să citească operele valoroase și să-și exprime propriile gînduri, propriile idei despre operele respective. Vrem să-i facem cititori de literatură și în acest sens trebuie să asigurăm o cît mai mare deschidere, atît în treapta I-a cît și în cea de-a II-a pentru contemporaneitate. În mod concret, ne-am gîndit ca viitorul manual să aibe o structură alcătuită din trei module: un prim modul care să cuprindă sinteze de 1—2 ore pe mari idei și epoci literare (perioada epocii pașoptiste, de pildă). Un al doilea modul ar fi rezervat discutării operelor reprezentative (și nu a biografiei scriitorilor; cu excepția marilor scriitori ai neamului), ilustrate prin comentarii de texte și nu prin tradiționalele analize literare prefabricate. Al treilea modul ar trebui să cuprindă „lecții de compoziție, limbă și stil" — idee salutară, credem, deoarece se mai constată, chiar și la bacalaureat, mari deficiențe de exprimare a candidaților, carențe ale unei sensibilități pentru valoarea expresivă a cuvîntului.

În același sens, al introducerii auditoriului în datele reale ale predării literaturii române, prof. **D. Săvulescu**, inspector general în Ministerul Educației și Învățămîntului, sublinia și el dificultățile datorate faptului că „ceea ce altădată se preda în patru ani de liceu, avem sarcini să realizăm acum în numai 2 ani. Problema de principiu este dacă putem considera posibil ca elevii de 16 ani să înțeleagă adecvat niște scriitori și opere care altădată se făceau în anul IV de liceu deci la 18—19 ani (Blaga, I. Barbu, Arghezi). Opere ca „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii" sau „Mirabila sămînță" sau „Joc secund", întrutotul reprezentative pentru autorii lor, mai greu pot fi asimilate la nivelul unui copil de 15—16 ani care nu are încă suficiente cunoștințe de cultură generală și filozofică și nici noțiuni de stil și teorie literară".

Dar problema principală asupra căreia ambii reprezentanți ai Ministerului au atras atenția îndeosebi este aceea că în condițiile sporirilor relativ reduse ale orelor acordate predării limbii și literaturii române sporește responsabilitatea celor ce trebuie să asigure o selecție riguroasă a autorilor tratați, astfel încît numele din ceea ce este cu adevărat valoros și reprezentativ pentru destinul literelor românești să nu fie neglijat.

■ „LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ NU SÎNT UN SIMPLU OBIECT DE ÎNVĂȚĂMÎNT, CI O DISCIPLINĂ DE FORMARE SPIRITUALĂ, MORALĂ, ESTETICĂ ȘI ISTORICĂ A UNUI POPOR"

Cu alte cuvinte, au ținut să subliniere majoritatea participanților la dezbatere, chiar în condițiile în care finalitatea practică a liceului a crescut, rolul său primordial fiind să producă muncitori calificați capabili să se integreze direct în producție posedînd totodată un ridicat nivel de cultură generală, nu ne-am îndemna să educăm orice fel de muncitori, ci muncitori români și acest lucru nu îl vom putea realiza decît printr-o educație spirituală românească, instrumentul principal fiind disciplina ca istoria și limba și literatura română" (**Nicolae Nicolae**). „Literatura română ține de expresia spirituală a acestui neam, de educația umanist-patriotică și de formarea sufletească a generațiilor de mîine. O mașină, oricît de perfecționată, e aceeași, construită aici sau aiurea, dar Eminescu este al acestui pămînt și dacă vrem să educăm oameni care să iubească acest pămînt, trebuie să glăsuim tare — a completat **Al. Oprea**.

În același sens, majoritatea vorbitorilor au criticat carențele organizatorice în aplicarea concretă a hotărîrilor Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. și care nu reflectă tocmai importanța acordată de Secretarul general al Partidului limbii și literaturii române ca factor de educare și formare umanist-patriotică a tineretului. A fost criticat spiritul de aplicare a acestor hotăriri, printr-o viziune pragmatică, lipsită de orizont. „Or — cum atrăgea atenția **Dimitrie Păcurariu** — limba și literatura română trebuie să rămînă o disciplină fundamentală, indiferent de școala, de profilul și finalitatea practică imediată a școlii generale sau liceale". În viziunea pragmatică incriminată, disciplina literaturii române este împinsă în planul doi deoarece nu ar fi legată direct de producție și de eficiența productivă a viitorului muncitor. Dar, afirma cu îndreptățire **I. Chițimia** — „profesorii de limba și literatura română produc și ei, și anume **materie vie**", substanță spirituală indispensabilă conștiinței de sine și demnității acestui popor. În lumina înaltei responsabilități morale, pedagogice și ideologice a profesorilor de literatură română și a alcătuitorilor programelor și manualelor respective, participanții la dezbatere au analizat în continuare modalitățile concrete de adecvare a manualelor la aceste finalități. S-au emis opinii, adesea contradictorii, privind pe de o parte structura **cantitativă** a materiei de cuprins în manuale, iar pe de altă parte **calitatea** materiei selectate, respectiv ce poate lipsi și ceea ce este neapărat necesar să fie cuprins în **conținutul** manualului.

■ „SĂ RENUNȚĂM LA OBSESIA CANTITĂȚII"

O parte din vorbitori au emis părerea că este necesară o sporire a cantității de cunoștințe cuprinse în manuale: „Un manual trebuie să cuprindă mai mult decît poate însuși un elev. El trebuie să vizeze elevii cei mai buni". Acestei opinii, aparținînd lui **Mihai Novicov**, i s-a raliat și **Dan Zamfirescu**: „Datorită spațiului redus de ore, manualului trebuie să-i revină un rol compensator, din el nu trebuie să lipsească nici una din problemele și numele importante ale literaturii române". Totuși accentul în viitoarele manuale trebuie să cadă nu atît pe elementul informativ cît pe cel **formativ**. „Sînt împotriva ideii după care în liceu, și la literatura română, ca și la alte obiecte, trebuie să se studieze mult, cît mai mult — afirma **D. Săvulescu**. Să facem o selecție riguroasă a cunoștințelor. Manualul nu poate și nu trebuie să cuprindă totul, el trebuie să fie simplu, accesibil și orientativ. Important mi se pare nu atît cîți scriitori parcurge un elev în decursul liceului ci în ce măsură școala l-a format astfel ca el să înțeleagă și să iubească literatura și ca nevoia, obișnuința de lectură să devină o trăsătură spirituală permanentă a sa". Idee susținută și de **Pompiliu Marcea**, care vedea finalitatea principală a cursurilor și îndeosebi a manualului de literatură în aceea de a crea în elevi sentimentul valorilor literaturii române și capacitatea de a se exprima corect, elegant și personal. „Să renunțăm în predare la obsesia cantității, care împinge profesorii la o cursă contra cronometru și să aprofundăm mai bine chestiunile fundamentale — marile epoci de cultură românească, capodoperele fundamentale și curentele principale. În ceea ce privește deschiderea spre contemporaneitate va trebui să adoptăm, cred, o maximă exigență, indispensabilă, în condițiile în care valorile nu sînt încă validate de scurgerea timpului". Opinie expusă și de **Al. Piru**: „Mi se pare greșită concepția după care elevii trebuie să găsească totul în manual și să nu mai fie siliți să citească cărțile".

O altă problemă controversată a fost cea a importanței ce trebuie acordată perspectivei istorice ca modalitate de prezentare a literaturii române. Cei responsabili de actuala orientare și structurare a programei și manualului de clasa a IX-a, în curs de apariție, au fost categorici pentru eliminarea datelor și implicațiilor de istorie literară: „Noi mai predăm istoria literaturii pentru că nu mai avem timp și deoarece copiii nu mai au timpul efectiv de asimilare și memorare a datelor de istorie literară" (**Dumitru Andronache**). „Manualul nou pe care eu l-am citit în manuscris nu a fost conceput în intenția de a face istoria literaturii române, pentru că ar fi imposibil ca într-un an de zile să parcurgem [illegible] din istoria literaturii pînă la Macedonski. S-a făcut o selecție de autori și opere reprezentative, fundamentale, în genere acceptată. Ar mai fi fost necesară o **problematizare** a [illegible] lucru ce lipsește încă din manualul în discuție. Deci nu istorie literară, nu o suită de acalii a cît mai numeroase opere și autori, ci problematizare. Aceasta este o tendință modernă în învățămînt și trebuie să i se facă loc și în condițiile actuale de predare a literaturii române. În treapta I. anul I să se urmărească: formarea poporului și a limbii române, umanismul epocii medievale, ideile epocii luminilor, curentul național — popular de la **Dacia literară** și operele reprezentative ale scriitorilor pașoptiști în frunte cu Alecsandri, operele principale ale marilor clasici în perioada Junimii (Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici). Cam așa procedează autorii manualului din păcate nu îndeajuns de problematizat" (**Al. Piru**).

Piedestalul pentru istorie sau problematizare a provocat opinii diferite. Astfel, **Al. Dima** subliniia faptul că reexaminarea la perspectiva istorică este nefericită nu numai din obligații față de spiritul științific, materialist-dialectic și istoric în care trebuie predată literatura română dar și din motive educative și pedagogice, fenomenele și problemele specifice ale dezvoltării literaturii noastre nepatinînd fi explicate și înțelese corect decît în contextul istoric complex, care le-a generat ca fenomene de suprastructură. O obiecție asemănătoare a ridicat și **D. Păcurariu**, arătînd că programa pentru anul viitor suferă de eclectism, fiind lipsită de o viziune unitară, de o mai accentuată perspectivă istorică. „Nu se insistă asupra formării limbii române literare, nu se subliniază suficient contribuția cronicarilor la cristalizarea conștiinței naționale". Idee reluată și accentuată de **Dan Zamfirescu** care a subliniat deosebita semnificație formativă și ideologică a problemei, mai cu seamă în actuala confruntare teoretică internațională în probleme de istorie. „Trebuie să-i facem pe copii, cetățenii de mîine, ca în orice confruntare cu oamenii de cultură de pe alte meridiane să poată opune o viziune argumentată despre vechimea **reală** a culturii și limbii române. Din manualele actuale, de pildă, ei ar reține ideea că literatura noastră începe abia în secolul al 17-lea, deși avem opere fundamentale ale spiritualității românești mult mai vechi. (E adevărat, scrise în limba slavonă, dar nici un istoric maghiar nu ignoră toate cronicile scrise în limba latină, care atestă începuturile culturii maghiare. Omitem astfel nejustificat două secole de cultură și spiritualitate românească, secolele 15 și 16. Noi avem cultură mai veche decît isi închipuie mulți. Omițînd-o din predare elevii nu vor dobîndi o imagine corectă nici despre locul literaturii române în contextul ariei culturale răsăritene, nici despre ceea ce sîntem noi comparativ cu alte culturi, despre ce am dat noi specific în fiecare secol (...) Trebuie ca elevul de 15—16 ani să intuiască evoluția și marile etape ale culturii noastre, evidențiabile și în epoca veche. Desigur, el nu va putea reține totul, dar va avea fiorul acesta al intuirii unei evoluții și al unei dăinuiri istorice a literaturii și spiritualității noastre".

Tot lipsa plasării fenomenului literar în contextul istoric concret, stă, după **Ileana Vrancea** și la originea unor informații și aprecieri inexacte, alături de chestiune, — existente, mai bine zis revenite în manualele din anii trecuți — cu privire la unele curente literare. „Indiferent cum va arăta manualul nou, el trebuie să ofere o informație corectă, obiectivă. De exemplu, capitolele despre **Shiteanu** sau **Gîndirea** abundă în manualele vechi în calificative simplificatoare, fără a se explica contextul istoric și evoluția lor diferită în timp".

■ ESTE BĂLCESCU SCRIITOR ?

În sfîrșit, o altă chestiune controversată a fost cea a autorilor și operelor ce trebuie să-și afle neapărat locul în manuale.

Mănușa a fost aruncată de **Al. Piru** printr-o afirmație în sprijinul unei riguroase **concentrări și selectări** a materiei: „S-a amintit de cîteva ori ca un reproș lipsa din manual a lui Bălcescu. Mi se pare firesc să lipsească. Bălcescu este un mare gînditor, dar nu un scriitor de ficțiune. Locul său e în manualul de istorie, alături de acela al lui Kogălniceanu, mai încoace al lui N. Iorga". Afirmație ce a stîrnit numeroase luări de cuvînt. „Nu voi fi de acord cu tovarășul Piru. Bălcescu este un mare scriitor; conținutul ideologic al operei lui, ca și retorica expresie a talentului său personal toate aceste elemente trebuie puse în discuție și predate în treapta I-a de liceu pentru că nu se poate imagina un român care să părăsească învățămîntul de zece ani fără să cunoască numele mari ale neamului, precum Bălcescu, sau Cantemir, sau Iorga care, de asemenea, lipsesc. As mai adăuga momentul Heliade — Asachi, care nu mi se pare de loc vetust" (**Al. Dima**).

Aceeași problemă a realizării unei imagini globale cît mai exacte a literaturii române a făcut și obiectul intervenției lui **Al. Oprea** din finalul dezbaterii: „În cadrul schimbului nostru de păreri destul de aprins, dest tonul a fost unul calm, chiar academic, s-au adus clarificări importante în o seamă de probleme. S-a arătat astfel că nu pot fi cuprinși în spațiul prescris al unor ore toți scriitorii care au activat în cuprinsul literaturii române. S-a observat, totodată, că selecția trebuie să oopereze în așa fel încît să nu se comită nedreptăți, să nu fie eliminate operele reprezentative, care dau culoare unei perioade sau unei epoci. Bunăoară, se poate inițiația momentul nasnotist fără a-l lua în discuție pe Nicolae Bălcescu? Atrag atenția că nu este implicat aci rațiunamentul: Bălcescu nu este scriitor ci un mare istoric, deoarece numele său este pomenit în noua programă a clasei a IX-a (treapta I, anul I), dar numai în cadrul bibliografie facultative. Prin urmare, se poate trage concluzia că este un scriitor dar nu de o mare însemnătate, ceea ce mi se pare inadmisibil. Amintesc că în **Istoria literaturii române moderne** apărută în 1944 sub semnătura lui Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu și Tudor Vianu, lui Bălcescu i se acordau toate onorurile. Aceleași onoruri nu le mai primește însă din partea noastră, care avem obligația de a realiza manuale capabile să-i facă pe copii să înțeleagă și să iubească ideea de revoluție.

În programa treptei a II-a nu se acordă importanța cuvenită valorii excepționale de nivel european, publicisticii noastre militante, antifasciste, dintre cele două războaie mondiale, contribuției de excepție a unui Ion Vinea sau N.D. Cocea. Repetăm: nu putem să prezentăm totul, dar să nu ignorăm ceea ce este esențial, după cum, pentru a folosi metafora articulnoscută: într-o picătură de apă poate fi reflectat universul întreg.

În schimb, spre surpriza noastră, observăm aici concesii vulgarizatoare în favoarea prezentării unor comunem literare facile, simple improvizații, nobile în intenții, dar care nu suportă criteriile judecății de valoare. Și aceasta numai pentru că se referă la evenimente istorice și politice importante, a căror semnificație nu fac, în fapt decît să o banalizeze și să o compromită. Este un mod, în ultimă instanță ineficient de a demonstra valoarea și implicațiile ideologice profunde ale literaturii noastre care se cer a fi puse în lumină prin marile momente ale creației literare în expresia autentică a spiritualității românești".

★

După cum se vede, spiritul critic, polemica deschisă, confruntarea de idei nu au lipsit din această dezbatere maraton ce a ținut mai bine de cinci ore la care au intervenit și alți vorbitori, îndeosebi profesori de liceu, prin observații și sugestii concrete în parte reluate și analizate, cu ponderea specialistului ce vede lucrurile „din interior", de către profesoara **Valeria Constantinescu**, — din partea Inspectoratului școlar al municipiului București. S-a degajat, credem, din întreaga dezbatere, sentimentul de înaltă responsabilitate a profesorilor, specialiștilor și oamenilor de cultură din țara noastră față de destinul unei discipline cu implicații din cele mai profunde în educația patriotică a tinerei generații, în conservarea unei spiritualități românești conștiente de valoarea și evoluția ei specifică.

Ar fi de dorit ca asemenea dezbateri să devină o obișnuință firească, statutînd, și în acest domeniu, al predării literaturii române, confruntarea deschisă și permanentă cu publicul de specialitate.

Dezbatere urmărită, consemnată și comentată de Victor Ernest Maşek

mircea florin șandru

Faulkner

Tufișuri sălbatice
Iarba de culoarea cuprului, soarele,
Amiaza gîfîind în umbră ca un erete rănit..
Nameless land...
Cenușa focului, pinii în depărtare, o fată la geam
Sicamorii
Și tu ca un învingător singuratic, William
În fața ta orașul ca un animal pe dunga Calinei
Calul zornăie spinii măceșilor, în depărtare
Caiații țipă suav
Întunericul crește în urma ta
Strălucirea țigării se stinge
Nameless land
O țară se naște din căldura timplelor tale
Penița scrie
Trage după ea un continent
Un capăt de lume, nameless land
Yoknopatawpha.

Oameni ai lumii

Vii sau morți, ciți sînteți sub cerul acesta
de plumburiu de septembrie
Miliarde, ciți sînteți pe acest pămînt mișcător
Voi care cărați țarina în spate, voi care
stați cu pieptul dezgolit în fața furtunii
Voi care citiți la lumina focului și la fereastra
voastră urlă șacalii
Voi care sfîrșiți înghețați, voi care cădeți,
cu venele golite de sînge
Voi care lucrați sub pămînt, voi care vegheați,
voi care auziți cum țipă copiii
Voi care luptați, voi care primiți dimineața
cu pieptul înroșit de sudoare
Voi care scrijeliți zidul în beznă, voi care
visați pîine, voi care auziți taifunul cum
zguduie noaptea,
Voi care știți iubi, pentru voi bate inima mea,
vă salut
Oameni.

Și tu

Și tu vei sta întins pe pămînt
Obosit, cu pielea lac de sudoare;
În jurul tău culorile lui septembrie,
Merele pocnind pe iarba uscată, amiaza
Plutind deasupra ta ca o cămașă aprinsă
Și tu vei întreba odată
Unde se duc norii vineți, sensul
Trecerii tale prin timp
Și tu vei sta cu trupul lipit de pămînt
Ca o vietate, ca o sălbăticiune în așteptare
Deasupra ta va trece un uliu, răsărit și apus
se vor uni în orbitele tale
Vei intra în somn
Va cădea peste tine lumina roșcată a
dealurilor
Va fi liniște
Și timpul va trece deasupra ta ca o furtună
de frunze.

Pămîntul

Pămîntul negru sau albicios, pămîntul acesta
Lins de mări, lovit de fulgere
Răscolit de ghearele păsărilor
Pămîntul acesta cu vulcani noroioși călcat în
copite de elefanți
Tăiat de șosele, spulberat de vînt,
Răscolit în străfunduri ziua și noaptea
Pămîntul acesta strălucitor pe care îl duce
în spate Marea Broască Țestoasă
Pămîntul acesta blînd, ros de ghețari, nins
de cenușă vulcanică
Pămîntul care ne ține pe toți, vii sau morți
Pămîntul acesta tăcut, care nu l-ați auzit
niciodată plîngînd?

Viața scrie poeme

Nu scriem întotdeauna noi, ci viața
Viața lipită de spatele nostru, ea
Ține ridicat ca o torță
Sufletul poemului
Viața, ea biciuiește cuvintele
Și le scoate din beznă strălucitoare
Viața cu cenușa, cu diamantele
Cu întunecimile sale
Viața, numai ea aleargă cu o
Bucurie sălbatică, numai ea
Ne mîngîie cu zilele, cu nopțile
Cu zvîcnirile sale
Ea care ne înalță și ne ridică
Într-o perpetuă trecere, numai ea scrie
Încît se gude poemul gemînd.

Amiaza

Tu, liniște în aerul acestei biblioteci
Tu, pasăre care străluceși în lumina de afară
Tu, sînge al meu care te scufunzi în cărți
la mari depărtări și vii înapoi
Încărcat de cuvinte
Tu, amiază care cazi ca nisipul deasupra
noastră
Obosită, gîfîitoare și tristă
Tu, maică a lucrurilor, pămîntule
Care treci printre meteori, în larma lumilor
tale
Voi, alcătuiri care plutiți în jurul meu fără
sunet:
Oameni și vietăți, pietre și plante
Cobor în cărți și iată, se atinge de voi
Inima mea muritoare.

paul balahur

Baladă cu fagurele lumii

Ce pasăre străină
ți s-a cuibat în oase ?
Și cîntecul ce vinturi
de nord ți l-au adus ?
Mai ții în echilibru
planetele de sus,
ori mi te-ndemni cu șoluri
de aripi tot mai joase ?
În fagurele lumii
mai ai ceva de pus
ori nu mai vrei ca zina
poveștii să te lase ?
Mai cauți ale lumii
izvoare norocoase,
și cele ce există
și cele care nu-s ?
Cel căutat de sine
în sine se tot pierde ?
și numai prin risipa
de tine te aduni ?
Ce alte-amăgitoare
lumini să te dezmierde,
ce altă înțelmire
de tîlcuri și minuni ?
Visezi răscumpărarea
pădurilor în verde ?
Mai știi încă din cornul
poveștilor s-o suni ?

Baladă cu pasăre în dreptul meu

Cînd voi primi din țara
poveștilor răspuns
că sora mea de vise
dorește să mă vadă,
voi face către lună
tunele în zăpadă
și voi pleca spre unde
o, nimeni n-a ajuns....
Dar pînă-atunci cu ceara
melancoliei uns
îmi țin singurătatea
cu pasărea de pradă...
Și sufletul cu frîie
de iarbă o înșeuă
de el, să nu pornească
ea singură-n ascuns,
și prea devreme, cale
de după stea prelungă,
prelungă, scăzătoare,
spre unde spre neunde,
spre unde niciodată
o, nimeni n-a s-ajungă
căci dincolo de nauri
văd un arcaș ochind...
Dar pasărea aceea
de ce mi se ascunde
în dreptu-acestor oase,
în dreptu-acestui gînd ?

Baladă cu stea căzătoare

Tot mai puțină vrajă
ușor de destrămat ;
tot mai străine lucruri
aflate la-ndeminâ...
Și timpul se scufundă
fîntînă cu fîntînă
și sufletul găsește
un casmas prescurtat...
O, cîte din aceste
tipare-or să rămînă
asemeni întîmplării
ce nu s-a întîmplat ?
S-aude așa un cîntec
de nimenea cîntat
și sufletul povestea
cea veche a ingînă, —
că poate vom culege
văzduhul mai devreme
că-n vechile tipare
semințele sînt nou...
De steaua care cade
deasupra nu te teme,
izvoare la izvoare
întoarse înapoi...
O, poate că pămîntul
la ei a să le cheme
pe cele fără seamăn
cum fără seamăn, noi...

Baladă cu vis de iarnă

Vrea altă-nchipuire
deasupra noastră nu-i :
doar lucrurile lumii,
doar ele îndeele...,
Și sufletul pe calea
văzduhului la fel e —
un ochi care primește
vederea nimănui...
Că norii o să-l ducă
și ploile-or să-l spele,
odată pe o scară
de raze am să stai
și vîntu-l înveșească
în pînza lui verzui
și stelele l-ar trage
pe funie de stele
acolo, sus, la urse
un leagăn să-i așternă
și să-i așeze gluga
văzduhului pe ochi,
să cadă peste lume
poveștile de iarnă
și-un cîntec de departe
de nu știu cine spus
să legene argintul
tulpinilor de plopi
cum praguri mai aproape
ale luminii nu-s...

Balada stelei-duble

Este vreun loc pentru măiastră
Între noi doi, pe creanga plină ?
Pe întuneric, deasupra noastră
Se pregătește teasc de lumină...

Norii prin frunze, cerul cu porțile,
Viețile, morțile, — ție ascunse ;
Vîntul cu vămile, trecerea, una —
Mie redîndu-mă, toate redă-mi-le...

Tu ai puterea ca să oprești
Apele repezi cu care curg ?
E tot mai galben peste povești
Tot mai lumină dinspre amurg,

Iar sub tiparul stelei pereche,
Sufletul, unul, mi s-a deschis
Ca o văpaie pe torța veche
A unei umbre, a unui vis,

De stăm alături fără ursită
Prinși în virteje ametitoare,
Albie pură, neîntocmită,
Fără limanuri, fără izvoare,

Cu valul lumii care ne-a dus
Doar prin risipă să ne adune
Mugure simplu fără minune
Întîmpinare celor ce nu-s,

Eu în prea albe straie de mire
Țesute-n raze cea mai subțire,
Tu, în cămașa cea neroacoasă
Cusută-n raze pentru mireasă

De steaua dublă care ne ține
Mina cu tine, mina cu mine...
De steaua dublă care ne ține
Mina cu mine, mina cu tine...

dan rotaru

Muntele de frig

Cu gestul meu eu tot te mai amîn,
pînă ce-n trandafiri se coace luna.
Sfielii de copil îi sînt stăpîn,
și totuși de ea sufăr totdeauna.

Tu mergi spre o colină unde mai nasc iubiri
o glorie de cimetiri pe care-o șterge luna,
cînd eu cu umilință cobor și iarăși urc
frigul de care teamă mi-a fost întotdeauna.

Așteptare într-o umbră

Cînd ireal, cînd palid te recompune visul,
trecînd prin amintire ca printr-un sat pustiu,
îngîndurată-asemeni roților de stele
cînd cerul ne arată un duh cărămiziu.

Din timpul care-anume prumuta îți este pe
o să culeg o umbră în care-am să te-aștept.
Și o să spăl cuvinte, le voi goli de geruri,
pentru ca despre tine să glăsuiască drept.

Că sîntem singuri...

De te privesc mai mult, te-ndepărtez
sau te întorc într-o copilărie
pe care eu întruna o visez.
Că sîntem singuri, oare cine știe ?

Mai lasă-ți umbra pe un drum ascuns
pe unde macii încă singerează,
pe-acolo unde nimeni n-a ajuns
ca să-i culeagă soarelui o rază.

Trece prin părul tău un vis de domn,
sau chiar în el o poartă se închide ;
că dincolo de ai e-atîta soare,
încît ca-n piroapă lumea-o poți ucide...

fața necunoscută a lui crinu tăpșan

dumitru augustin doman

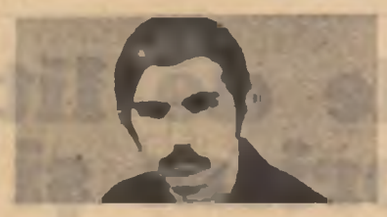

Parcă i se pusese numele ironic, îl chema Crinu. Crinu Tăpșan, și era cel mai în vîrstă din clasa aceea de optzeci de inși, unii frizeri, alții vînzători, ospătari, sirungari alții sau milițieni. Avea în jur de patruzeci de ani, era brunet, de asta ziceam că i s-ar fi pus numele ironic și avea mai mult de o sută douăzeci de kilograme. Cei optzeci de seraliști ai clasei nu veneau toți odată, venea cam o treime dimineața și restul seara, era o așa-zisă „clasă de tură". Crinu Tăpșan venea numai dimineața. Era proiecționist la unul din cinematografele orașului, venea numai dimineața la școală și se așeza pe-un scaun la capătul primei bănci, o bancă lipită de catedră, stătea acolo din motive lesne de înțeles, băncile fiind prinse cu șuruburi de parchet nu fuseseră concepute pentru niște elevi de talia lui Crinu Tăpșan. Toată lumea, toți elevii acelei clase, deci, așa îl cunoșteau, pe buze cu un zîmbet umil, răspunzînd amabil tuturor și mestecînd covrigi aproape încontinuu, chiar și în timpul orelor. I se trecea cu vederea de profesori, nici nu-l scoteau la tablă să-l asculte, îi puneau doar din cînd în cînd o întrebare elementară reamintindu-i de fiecare dată că poate să răspundă de jos. Și cînd i se punea o întrebare, se fîstîcea tot, întorcea stiloul pe toate părțile, bolborosea un răspuns în mai multe variante, trecea fulgerător de la o variantă la alta și, de cele mai multe ori, spre a elimina momentele penibile, profesorul alegea varianta bună și i-o sugera. Și el o repeta surizînd usurat, „așa vroiam să spun și nu reușeam", dicta surisul său. Erau momente de totală stînjeneală cînd i se punea o întrebare lui Crinu Tăpșan, de cele mai multe ori era o stînjeneală totală în clasă dar erau și momente cînd răspunsurile lui se încheiau în cascade de rîs provocate de umorul său involuntar.

Așa îl cunoșteau toți și clasa aceea cu vedere spre curtea interioară a liceului, curte în care se afla terenul de sport, părea pustie dacă într-o dimineață lipsea Crinu. Nu se întîmpla însă niciodată să lipsească dar clasa părea totuși pustie primilor veniți, veniți, deci, înaintea lui Crinu, îi se părea pustie pînă auzeau sub fereastră uruitul motocicletei.

Avea un „ij pur sînge", cum îl plăcea să spună și venea cu el la școală după cum și la cinematograf tot cu el mergea. Și de dimineață cînd l-a întîlnit Gabriel era tot cu motocicleta în bulevard, o trăsese pe dreapta și repara ceva la ea. „Noroc, nea Crinule, nu mai merge calul ?", s-a apropiat Gabriel. „Salut, salut, i-a răspuns el vesel, ba merge, cum nu ?" Era foarte mîndru de motocicletă și i-ai fi rănit orgoliul să-i fi spus că e o rablă, despre motocicletă putea purta cele mai interesante discuții. „Unde-ai plecat, l-a întrebat apoi pe Gabriel, ai vreun program stabilit pentru astăzi ?" „Hm, nu", i-a răspuns acesta imprecis, mirat aproape. „Hai atunci să facem o plimbare, nici eu n-am ceva precis de făcut..."

Desen de Mihai Gheorghe
(În paginile 5, 6 și 7 alte desene de același autor)

Valurile Dunării păreau pe alocuri a fi spumă de șampanie în bătaia razelor de soare, spumă de șampanie păreau a fi mai ales cele din urma șleapurilor ce se tîrau greoaie ca niște reptile uriașe în susul apei. Era cu o oră înainte de prînz și ei treceau cu motocicleta în viteză pe lîngă cornii ce începuseră să-și scuture florile, „dacă ne plimbăm, atunci să mergem mai încet", i-a șuierat Gabriel lui Crinu în ureche dar acesta scutură din cap, „la deal nu pot merge mai încet, e o plăcere superbă să alergi", a răspuns el și, parcă spre a-și susține afirmația, a mărit viteza și-a accelerat. Părul le era vîlvoi și umerii lui Gabriel îi înghețaseră, lăsau în urmă ca niște fulgere stîlpii de pe margine, cantoanele și scurtele tuneluri. Alergau ca într-o cursă nebună, „e minunată șoseaua", a constatat Crinu strigînd să fie auzit, într-adevăr șoseaua era bună, asfaltată, pusă puțin în pantă și fără multe curbe. Au mers destul de mult așa, depășind mașini și sfidînd toate indicatoarele rutiere, cu intenția parcă de a face un dreptunghi din morcovii înșirați pe margine. Au oprit într-un tîrziu la capătul unui viaduct și s-au tolănit pe o pajiște, „ei, cum îți place ?" l-a-ntrebat Crinu zîmbind. „La-ntoarcere mergem mai încet, i-a răspuns Gabriel, mi-a înghețat cămașa în spinare".

Într-adevăr, la întoarcere au mers mai încet, au coborît cu motorul oprit pînă la motelul Vîrciorova. „Vrei să stăm o oră aici ?", l-a întrebat Crinu. La răspunsul afirmativ al lui Gabriel a adăugat : „Eu nu pot bea bere, nu am voie, dar se găsește ceva și pentru mine". Au băut bere Gabriel și pepsi-cola Crinu. Au stat minute lungi în tăcere, în toată grădina motelului nu erau decît două mese ocupate, într-un colț ospătarii stăteau veseli la taifas iar pe șosea trecea din cînd în cînd cîte o mașină cu familiile plecate în excursia duminicală.

Avea o lună de cînd venise înapoi pentru a treia oară, nu-l ruga s-o primească, nu-l implora, venea pur și simplu, firesc, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, venea ca și cum fusese doar după cumpărături în oraș. Se obișnuise Crinu cu plecările și venirile sale, dar ultima oară cînd a venit după un an de absență l-a rugat s-o primească sau mai bine zis l-a-ntrebat dac-o primește, da, da, l-a-ntrebat, a accentuat Crinu, „e o situație specială", așa a spus ea, e o situație specială, de data asta era gravidă, era în luna a cincea. Bineînțeles că el a primit-o, dar acum, la numai o lună, a găsit-o într-o zi în febra pregătirilor de plecare.

Un oarecare bun simț îl făcea pe Gabriel să fie foarte atent la ce-i povestea cîte cineva și mulți i se destăinuiau lui Gabriel, era o atenție fortată, simulată, dar care nu părea a fi astfel. Și asculta răbdător și ore întregi, deși era sătul de aceleași povești, conflicte familiale, de servici, între prieteni sau cine știe ce alte minuni. Se înarmase și acum cu răbdare și aștepta să termine Crinu încă de cînd începu să povestească, putea foarte bine să evadeze cu imaginația de-acolo fără ca acesta să-l simtă. După primele fraze ale lui Crinu și-a dat seama că-i furat de cuvintele lui, poate nu-i atît atent la ce-i spune Crinu cît e atent la modul cum spune. Nu-l văzuse niciodată atît de serios, Crinu la școală era un fel de bufon și se purta ca atare, se obișnuise Gabriel să-l vadă numai astfel, s-a mirat așadar acum. A turnat în pahare Crinu, și-a aranjat o șuviță de păr căzută rebelă, pe frunte, a stat cîteva momente tăcut și-a continuat.

Își punea mîna pe pîntec, îi bătea ca o inimă mai mare, așa-i spunea el, ca o inimă mai mare. „Ai să mă-nțelegi tu Crinule ?", îl întreba ea și el era fericit cînd ea îi spunea pe nume și pe tonul acela intim, „o să te-nțeleg", îi răspundea și nu știa ce trebuie să-nțeleagă și ea plîngea cîteodată, plîngea așa din nimic, cu capul în pernă răspunzîndu-i aspru s-o lase în pace cînd se ducea s-o mîngîie. Și el se mira că ea plînge, își frămînta mîinile și buzele neștiind ce să facă pînă ea se domolea singură, își ștergea lacrimile și-i spunea pe tonul de fiecare zi : „diseară cînd vii să aduci un kil de carne pentru sarmale, vezi să nu fie prea grasă, că nu le place la toți gras cum îți place ție...", era glasul gospodinei, făcea de altfel niște sărmăluțe foarte bune. Și el credea că s-a rezolvat totul cu asta, de fiecare dată credea că ea s-a liniștit pentru totdeauna, așa crezuse și cu o zi înainte, de aceea a fost mirat peste măsură cînd a găsit-o aranjîndu-și geamantanul, s-a mirat și-a întrebat-o unde se duce. „Lasă-mă...", s-a răstit ea, s-a mai uitat prin dulap, prin sertare și prin noptieră să nu fi uitat ceva, a închis geamantanul, a încercat să vadă de-i bine închis, și-a șters lacrimile în fața oglinzii și-a luat-o în susul străzii spre gară...

Acum vara la ora patru soarele e sus și arde destul de puternic. Gabriel trece alene cu mîinile la spate printre grupurile gălăgioase ce se îndreaptă spre stadion. A venit cu autobuzul de la Vîrciorova dar a coborît la prima stație, la intrarea în oraș. L-a rugat Crinu să-l scuze dar n-a mai vrut să vină, a băut pînă la urmă și bere și cabernet și-a rămas să doarmă acolo, e foarte prudent cînd e vorba de motocicletă. Dacă se gîndește bine Gabriel nu știe de ce-a coborît la marginea orașului, acum își dă seama c-a avut dreptate Crinu cu o oră în urmă cînd i-a spus : „Măi Gabriel, vezi tu, eu știu un singur criteriu de clasificare a oamenilor. Ar fi de două feluri, cei care știu ce vreau și cei care nu știu. Sînt eu cel mai slab din clasă, sînt cu mulți ani în urma voastră a tuturor dar e un timp de cînd știu ce vreau și prin asta vă sînt superior multora din voi..." Îi dă dreptate acum, poate în sinea lui i-a dat și cu o oră în urmă deși s-a prefăcut a nu da nici o importanță acestor vorbe și schimbînd subiectul l-a întrebat direct : „Și cu ea cum rămîne, va veni, dumneata..." N-a mai continuat, a șuris Crinu, mai bine zis, a rînjit. „Ei, Gabriel, din cei trei ani făcuți pînă acum la seral cred că mi-am însușit doar jargonul lui Giurescu, profesorul nostru de matematică. Așa aș spune că, dacă pînă acum o lună inima mi-era o cîrpă, uite-așa-mi flutura, treanca-fleanca, ei bine, ceva a murit în mine, sînt tot un maldăr de iarbă uscată..." A șuris Crinu și ridicîndu-se de la masă a dat peste cap ultimul pahar de cabernet și l-a condus pe aleea pavată cu piatră de calcar pînă la poartă și l-a întins mîna. „Îți mulțumesc, i-a spus apoi calm și sigur ca o gazdă, îți mulțumesc mult c-ai venit cu mine. Acum du-te repede să nu pierzi autobuzul..."

A ajuns Gabriel la capătul străzii pe care locuiește și nu știe ce să facă acasă dar nici în oraș n-are la ce să meargă. Se așează pe-o bancă deocamdată gîndind la Crinu Tăpșan, colegul lui de la seral, și la duminica aceasta pe care o numește acum în gînd o duminică a „punerii piciorului în prag", după vorbele lui Crinu.

teatru

Gongul inaugural

Începutul fiecărei stagiuni se cuvine întîmpinat cu un cuvînt : fie de nerăbdare, fie de îmbărbătare. Ori de speranță. Ca și filmul, teatrul este pentru spectatorul pasionat o cale de a-și îmbogăți viața cu evenimente. Concretul vieții însăși, chiar cînd aceasta este suprasaturată de el, se vede că nu ajunge. Totdeauna, oricît de larg ar fi universul în care te miști, simți nevoia de o fereastră. Teatrul reprezintă o astfel de fereastră. Te apropii, privești și ești fascinat de ceea ce ți se înfățișează, de viul pe care ochiul tău îl surprinde. Ori dimpotrivă, întorci capul dezamăgit : atunci cînd viziunea e searbădă și stearpă. Totuși, spre scenă nu trebuie să cauți cu maximă gravitate, ți se spune, căci aici totul e prefecătorie și glumă. Una e viața și altceva e teatrul. Cine ar putea nesocoti acest sfat înțelept ? El nu e nici o clipă uitat de cei care iubesc teatrul, ca să nu mai vorbim de cei care scriu despre el. Ca să observi transferul subtil, comunicarea celor două medii, ca să le observi și să le măsori, trebuie în primul rînd să nu le confunzi. Există oameni cu un simț extraordinar al vieții reale, al direcției ei de scurgere. Cînd însă privesc un spectacol surid milos cu gîndul (just) că el nu le prejudiciază cu nimic, după cum nici nu le aduce vreun avantaj. Există și oameni cu un simț deosebit al artei, care pot lua cunoștință de propria lor viață mai ales în acest fel, esențializat și semnificativ. Oricum, publicul cunoaște măsura celui mai bine : trăind, nu ignoră teatrul și mergînd la teatru nu se pierde cu firea. Într-un anume sens, începutul unei noi stagiuni intră în ordinea cosmică, în rotirea naturală a anotimpurilor. El este acceptat cu bunăvoința cu care e întîmpinată și toamna cînd aduce. Pe fondul unei redeșteptări obișnuite, pervadată de un fior de noutate. Înnoirea e, într-un fel plăcută, de neevitat. Prin urmare ceremonială. Actualul început, sincronizat și cu redeschiderea școlilor, se anunță ca o izbucnire aproape simultană, ca o jerbă de fapte artistice. Mai toate teatrele se deschid, în aceeași seară, cu o premieră. Vrînd nevrînd, orișicarul e silit să lepede proverbiala lui imparțialitate și să opteze. Pe parcurs va încerca, totuși, să nu nedreptățească pe nimeni, stîrnindu-se o prezență dorită și în cel mai mult grad necesară.

Marius Robescu

film

Festivalul filmului pentru tineret

Complexul tineretului de la Costinești a fost, anul acesta, între 7 și 14 septembrie, gazda unei manifestări de un interes deosebit pentru cinematografia română : Festivalul filmului pentru tineret la prima sa ediție, născut din inițiativa Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist și Consiliului Culturii și Educației Socialiste. Selecția propusă festivalului a cuprins filme de lung metraj ale regizorilor afirmați după 1970 care, prin tematică, se adresează în primul rînd spectatorilor tineri. Alături de aceste filme au fost aduse și lucrările de diplomă ale acelorași regizori și, în plus, o selecție de filme documentare de asemenea în concurs.

Programul festivalului a mai cuprins, în afara concursului, o premieră — „Buzduganul cu trei peceți" în regia lui Constantin Vaeni, după un scenariu semnat de Eugen Mandric — cîteva filme despre istoria Uniunii Tineretului Comunist, o gală de filme studențești, iar în fiecare după amiază pe țărmul mării au avut loc întîlniri-dezbateri ale realizatorilor cu publicul, colocvii ce au însemnat poate momentele de maxim interes ale festivalului.

În concurs s-au aflat filme artistice semnate de Mircea Daneliuc — „Cursa", Dan Pița — „Filip cel bun", Mircea Veroiu — „Șapte zile", Constantin Vaeni — „Zidul", Maria Callas-Dinescu — „De bună voie și nesilit de nimeni", Mircea Moldovan — „Toamna bobocilor", și Cristiana Nicolae — „Întoarcerea lui Magelan".

Premiile vor fi acordate exclusiv de public — după ce festivalul, conceput ca itinerant, va străbate Șantierele Tineretului de pe Valea Jiului, Canalul Dunăre — Marea Neagră și de la Tg. Mureș — ceea ce reprezintă un fapt inedit poate în istoria festivalurilor.

Dincolo de premiile ce se vor acorda, însă, acest festival a adus deja cîștiguri mult mai importante. În primul rînd a demonstrat că există o generație nouă de cineaști, un „nou val" compact, omogen, definit de aspirația spre realism, prin dorința regizorilor de a fi implicați în construcția prezentului cu modalități specifice artei lor. În al doilea rînd, faptul că acești cineaști au cîștigat un credit nemăsurat din partea publicului tînăr care îi iubește, îi prețuiește și primește filmele lor ca demersuri educative ; reacția tinerilor spectatori a apărut la Costinești semnificativă în acest sens : începînd cu prezența numeroasă la vizionări și pînă la participarea extrem de activă la întîlnirile-dezbateri organizate zilnic, unde spiritul critic a funcționat neașteptat de prompt. De pildă, una dintre problemele mult dezbătute a fost numărul nesemnificativ încă de comedii sau de satire cinematografice. Sau mistificările ce apar destul de ușor în filmul românesc prin intermediul soluțiilor facile, prefabricate, schematice. Acesta a fost unul din marile cîștiguri ale festivalului : constituirea unui public tînăr avizat, exigent, critic.

Avem un Festival al filmului pentru tineret și al tinerilor creatori de film, o inițiativă de prestigiu, care — organizată cu minuțiozitate — poate sprijini eficient afirmarea filmului românesc.

Paul Silvestru

televiziune

Seriale

● Sînt seriale și seriale, mai bune sau mai slabe, mai noi sau mai vechi. Pe urmă sînt serialele în care episoadele nu au continuitate epică și altele în care au, cele în care eroul rămîne agățat de paiul lui săptămînal. În fine, mă rog, cum ar spune un telespectator de simbătă după-amiaza, ultîndu-se la „Stan și Bran", a teoretiza pe seama serialului T.V. nu ar fi decît pierdere de vreme. Altceva am vrea noi să spunem și anume că, în absența serialelor românești care s-ar putea face, ne uităm și noi, vrînd nevrînd la ce fac alții mai bine sau mai rău : **Odiseea, Regan, Linia Onedin, Cuore** etc. Întrebarea, pe care am mai pus-o, este aceasta : unde sînt serialele inspirate de cărțile noastre sau pe baza unor scenarii originale ? Iar atunci cînd, totuși se face cîte unul **(Toate pînzele sus**, de exemplu), de ce se fac atît de în grabă încît serialul care-l urmează **(Prinț și cerșetor, Robin Hood)** nu se poate compara nici pe departe cu el ? Să nu citească regizorii noștri de film pe marii scriitori români astfel încît să se simtă îndemnați să-i ecranizeze și să-i prezinte și la alții, cum fac colegii lor englezi ? Romanele noastre polițiste sînt chiar atît de proaste în totalitatea lor ? Nu avem cărți destule despre și pentru copiii noștri pe care să le desenăm și să le animăm curat, limpede, în filme de desene animate în care bunicul să pară bunic și soarele să fie rotund, nu pătrat ? Să nu fie interesată televiziunea de asemenea idei multumindu-se cu apucăturile de ghicitor ale lui Regan sau cu tenul bronzat al lui Ulise pe fondul alb al rochiei lui Circe ? Nu cred, dar nici nu înțeleg ce ne lipsește sau ce ne-ar lipsi să programăm duminică dimineața „Iancu Jianu" în mai multe episoade. Iar luni seara „Ciocoii vechi și noi" sau simbătă seara pe duduca Lizuca și prietenul ei Patrocle. Să nu se înțeleagă greșit că serialele bune străine nu ar mai avea ce căuta în program, că McCloud sau Heidi (în aceste zile travestită în Marco) sau Robin Hood sau chiar Ulise nu ar mai avea loc pe micul ecran. În program, deci pe micul ecran, loc pentru idei mai bune ar fi destul. Însă acestea sînt puține. Pentru idei cît mai multe și pentru concretizarea lor merită să fii realizator de emisiuni t.v., altfel nici cum. Fiind vorba despre seriale, discuția abia începe.

● Sînt emisiuni față de care nimeni, niciodată, n-a avut vreo obiecție, nu pentru că ar fi fără cusur, ci pentru că sînt atît de șterse, încît le uiți în timp ce le privești. Astfel, duminică de duminică, dimineața se strecoară pe sub privirile noastre emisiunea „Pentru căminul dumneavoastră" în care învățăm să facem maioneză căscînd gura și nu punînd mîna ca gospodina aceea din Rîmnicu Sărat care a devenit un fel de eroină a rețelelor sau aflăm că bibliotecile pot fi cu cărți, dar poate fi și cu obiecte. N-avem nimic împotrivă ca și cărțile, nu numai lemnele, să fie cumpărate cu metrul, dar am fi dorit ca rostul bibliotecii — de adăpost al cărților — să nu fie pus în discuție în fața a milioane de telespectatori, schimbîndu-l în cel de vitrină menajeră. Nemaivorbind, că, împotriva tonului liniștitor al invitației emisiunii, schițele de decorație interioară depășesc limitele apartamentelor noastre.

Iulian Neacșu

modest morariu

Don Quijote învins

„...Durerea mea e mai puternică decît mine.
Mînia mea e mai puternică decît mine.
Spaima mea e mai puternică decît mine.
Mîndria mea e mai puternică decît mine.
Umilința mea e mai puternică decît mine.
Bucuria mea e mai puternică decît mine.
Biet suflet închis într-un cadavru,
mă zvîrcolesc în cușca mea prea dureroasă
sub cerul atît de adînc...

Senilitate

Spuneți-mi, unde s-au dus elefanții,
stăpînii blajini ai savanei ?
Dar harnicele furnici ce curățau
cît ai clipi toată carnea de pe-o șopîrlă ?
Și unde-s șobolanii hoinari noctambuli
prin labirintul subteran al orașelor ?
Unde sînt lupii, însingurații lupi,
și ciinii, prietenii mei ? Unde-s
gărgărițele iubețe, flecarele vrăbii,
amizile stîlpoase și păianjenii înțelepți ?

Unde sînt caii, melcii, delfinii,
și așa mai departe ?
Dar zilele cu cele douăzeci și patru de ore
ale lor,
uneori atît de pline de surprize, unde-s ?
Dar anotimpurile — vă mai amintiți
cum se legau între ele
în jocul lor nevinovat :
zăpadă, soare, ploaie, frunze
și iarăși zăpadă ?
Spuneți-mi unde-a murit iarba ?
Spuneți-mi și dacă aflați,
duceți-i păcatele astea de rouă amară
ce se usucă inutil între pleoapele mele.

Dacă dincolo...

Dacă dincolo de această iarbă...
dacă dincolo de aceasta poartă....
dacă dincolo de acest zid...
dacă dincolo de acest țărm...
dacă dincolo de acest pas...
dacă dincolo de aceste cuvinte...
dacă dincolo de acest gînd,
dincolo dincolo dincolo
de norii aceștia fumegători,
poate o mare lumină printre stele ;
sau mai degrabă doar bezna,
năvălind în carnea mea,
străcurindu-se în oasele mele,
devorînd ultimele oînduri
numai de mine știute și neștiute...
Da, mai degrabă doar bezna
dincolo de această iarbă eternă.

(Din ciclul **Agonia lui Don Quijote**)

de la brasta la albina

marian drumur

Prin geamurile prăfuite, cînd mă îndreptam din spate, vedeam basculantele înaintînd prudente pe pasarelă și aruncîndu-și încărcătura de nisip. Apoi veneau femeile să-i lopăteze și Maria striga mereu ceva, legănîndu-și trupul mare. Mă aplecam din nou și lopătam cimentul, căci nu eram numai lăcătuș acolo, fiind o echipă mică făceam de toate. Uneori, gîndurile îmi zburau aiurea și vedeam pîriul din josul casei noastre, știam că simt mirosul de nămol și bălegar, vedeam dealurile de departe și porumbul verde. Dar imediat apărea fîșiitul bandei transportoare și pulberea fină de ciment ; mă îndreptam, simțind junghiuri în umeri și ceafă.

Pe la nouă, maistrul Tolman a trecut din nou și mi-a spus că nu curge apă la unul din cuptoarele de var, așa că m-am dus după scule și apoi la șopronul cuptoarelor, cald, cu miros iute. Leana a început să se certe cu mine, că de cuptorul ei era vorba ; mă uitam la ea, cum îi atîrnă salopeta și mă gîndeam că în urmă cu cîteva luni alta fusese treaba. Dar i-am făcut racordul de apă cum trebuie și am ieșit să fumez o țigară lîngă linia ferată, unde muncisem pînă seara cu o zi înainte, să descărcăm varul din vagoane. Acum nu mai era nici un vagon și se dusese teama de locație. Umblau niște giște mai încolo.

Am schimbat cureaua de transmisie la banda a doua și împreună cu moș Colacu am făcut paravanul la troliul de la bazinele decantoare.

La ora douăsprezece, m-am spălat și m-am dus în vestiar, să mănînc. Ceilalți erau deja acolo și maistrul Tolman le citea ziarul. Mai lipsea Vasile, rămăsese să încarce două basculante, — se auzea cum cade mortarul. Maistrul Tolman și cu Michici au completat în jumătate un buletin pronoexpres ; începuseră să-și facă planuri ; stăteam întinși și-i ascultam ; Velicu părea că atipise. Cînd am ieșit la lucru, femeile încă mai țipau și rideau în vestiarul lor. Maistrul Tolman le-a strigat, una a întredeschis ușa și-am văzut un picior gol.

Dar n-am mai avut timp pentru nimic după aceea, căci a trebuit să destac pompa de apă, nu mai funcționa normal. Băieții cărau apă cu gălețile și începuseră să mă ia peste picior cu supărare, dar pentru că sorbul se înfundase era de vină mizeria din bazinele de apă. I-am spus maistrului Tolman treaba asta și i-am mai spus că ar trebui să pună și Michici mîna, nu să-și tot spele mașina. Dar maistrul mi-a răspuns că după lucru mergem la o bere la Albina, adică și eu și Ovezea, că merităm pentru munca de la descărcatul varului. Și-au rămas toate cum au fost.

La cinci eram aproape gata de plecare, spălați și îmbrăcați cum trebuie. Am urcat în mașina lui Michici, un „Volkswagen" proaspăt spălat, Ovezea în față, maistrul Tolman în spate, zicînd că acolo nu-l trage curentul și eu. Am trecut pe lîngă femeile noastre, care strigau și ne făceau semne ; erau aproape de nerecunoscut, pieptănate și aranjate. Dar imediat am ajuns pe bulevard și am văzut cartierul Brașta cu alți ochi, părea nou și proaspăt, blocuri, verdeață, cîte o vilă proaspăt spoită. Nu puteam să fumez în mașină : Michici povestea cum și-a cumpărat mașina cînd a lucrat pe șantier în Germania, străzile se depănau repede, aerul șuiera lîngă geamuri și tot mai simțeam căldura după-amiezii. „Cum au norocul unii, spunea maistrul Tolman, lîngă mine. Ce grozav ar fi să ai o mașinuță mică, nu scumpă, să poți vedea țara. Eu am casa mea, ce-mi mai trebuie ? Măcar să văd și eu tot ce-i de văzut. Și știu pe unul și pe altul care a cîștigat mașină — la loz în plic, la C.E.C. Uite, de cînd joc abia am scos cîteva sute. O dată am luat două pungi de loz în plic dar nici nu mi-am scos banii. Michici ăsta e tare smecher, îl auzi ?" „De ce nu te-ai înscris și tu, Tolmane ? l-a întrebat Michici". „M-am înscris, dar aveau nevoie de mine aici".

Eram pe autostradă, vîntul șuiera mai tare, pe lîngă noi se roteau cîmpiile coapte. Legănatul ușor al mașinii, vocile celorlalți, mă toropeau laolaltă cu tremurul interior al brațelor osteni te. Din cînd în cînd, claxonatul unei mașini venind în întîmpinarea noastră, scăderea bruscă a tonului pe cînd trecea de noi. Pe neașteptate, mașina se înclină, legănîndu-se. Mergeam pe un drum de pămînt și nu departe se vedea o terasă cu oameni. Ne-am oprit lîngă alte mașini mici și mari. Mă simțeam amorțit.

Stăteam și noi pe terasă, bînd bere și discutînd. Îmi cumpărasem un pachet de „Snagov" și mă simțeam bine privind malul apei unde se mai zbenguiau băieți și fete, podul peste care alunecau mașinile, căsuțele de dormit, sirurile pomilor. Cîteodată intram în vorba, dar ei erau mai virstnici decît mine, cu problemele lor. Printre mese umbla uneori un cîine-lup, maro-șiu. L-am chemat dar nu mi-a dat atenție. Doar cînd a venit un grup de tineri din apă, s-a ferit să nu-l stropească. Începuse să cînte și un magnetofon.

„Tolmane, a spus la un moment dat Michici, pe aici prin apropiere este o pescărie, cred mai încolo de pod. Ce-ai zice de niște pește proaspăt ? ...Ar fi grozav, i-a răspuns maistrul, de mult n-am mîncat". „Mă duc cu Ovezea", zece minute m-am întors. Vrei și tu, Nelule ? m-a întrebat. M-am gîndit că poate i-ar plăcea tatei, dar pînă să-i gătim noi... „Nu-mi trebuie", i-am răspuns. „Atunci îți aduc ție Tolmane două kilograme, bine, trei, și-mi iau și mie și lui Ovezea, ne întoarcem acușica, pînă atunci mai cereți niște bere".

Maistrul Tolman a mai comandat patru sticle și m-a îndemnat să golesc paharul. I-am răspuns că la mine merge mai încet, nu beau eu așa de repede dar nici nu mă opresc repede. M-a întrebat cum îmi place la el. Îmi place, i-am răspuns, dar ar fi bine dacă treaba ar fi așa organizată încît să nu lăsăm o treabă ca să ne apucăm de alta. A înțeles ce i-am spus, dar mi-a

răspuns că sînt zile și zile, sîntem prea puțini ca să ne mai și certăm și că un serviciu cu multe femei e rar în construcții, se bazează pe tinerețea mea.

Băuserăm două sticle de bere, era aproape șapte seara, soarele coborîse mult și aerul parcă se mișca mai încet dar cei ce se scăldau strigau că apa e caldă și se fugăreau stropindu-se.

„Să știi că Michici nu mai vine, a spus maistrul Tolman. Ăștia și-au bătut joc de noi și ne-au lăsat aici !". „Nu cred" i-am răspuns. „Așa e cum îți spun : Ovezea e moale dar Michici precis s-a gîndit la figura asta. Cică pește ! Lasă, mîine am eu cu ce să-l ard : cu prezența. L-am învoit să-și cumpere lemne, îi arăt eu lemne. Îi fac să ia jumate din salariu, îl înebunesc ! Pe amîndoi îi înebunesc !".

M-a îndemnat să-mi beau berea, adică sticlele pentru ei ; începeam să fim grăbiți. Mă gîndeam cum ajungem în oraș. „Pe jos, mi-a răspuns maistrul Tolman: Ajungem noi !". A plătit berea, am dat și eu ceva și am ieșit de pe drumeag pe autostradă. „Dacă vine vreo mașină, îi facem semn, a spus maistrul". Mergeam pe asfalt și pe fîșia de pămînt de la margine ; cînd auzeam zgomot de motor în spate, ne întorceam și făceam semne dar curînd am renunțat ; nimeni nu oprea. Cînd am ajuns la cîmp deschis am văzut orașul în depărtare, cu turlele și antenele sale, părîndu-mi aproape, simțindu-mă un cuceritor mărșăluind. Aveam aproape douăsprezece kilometri de parcurs, lanurile erau coapte și prăfuite pe margine, ca și tufărișurile pe care le ocoleam. Era luminos încă și aerul mirosea frumos, a pămînt și verdeață. Pașii mei mărunți în spatele maistrului, răscolind colbul, erau învățătura de minte pentru măreția pămîntului, de care uitasem și care mă subjuga. Trebuia să-mi aduc mereu aminte că zidurile mari, asfaltul și betonul, piatra și fierul își trăgeau seva de-a dreptul din glia pe care o ascundeau.

Duduitul unui motor ne-a făcut pe amîndoi să ne întoarcem : venea un tractor cu remorcă și tractoristul a oprit la semnele noastre. Mergea în direcția care ne interesa și ne-a luat. În remorcă, trîntiți pe niște saci, totul a început să pară simplu. M-am întins pe spate și priveam depănarea crengilor, stîlpilor, păsări și nori ; mă zdruncina prea tare. M-am ridicat și am privit în lungul autostrăzii orașul care se apropia repede, cucerit. Maistrul Tolman fredona „Așa hau oamenii buni" și melodia se amplifica în mine, încet, am început să-i îngîn. Am intrat pe primele străzi pietruite și tractorul s-a oprit lîngă o intersecție.

Ne-am dat jos din remorcă, maistrul Tolman s-a dus la tractorist și i-a dat niște bani, am auzit cum îl spunea „de-o bere", apoi ne-am luat rămas-bun și ne-am despărțit pînă a doua zi. Mă gîndeam dacă să-mi aprind sau nu o țigară și mi-am privit sandalele cenușii de praf ; pe urmă am ales calea cea mai lungă spre casă, care mergea pe străzi mărginașe, cu grădini de flori la stradă, cu bănci pe care oamenii stăteau de vorbă, trotuare podite cu cărămidă și dale din beton, zvon de copii jucînd fotbal în mijlocul drumului.

cleopatra lorințiu

Plecarea poemelor

Atunci poemele se vor ridica pe nesimțite
inaripate, cu buze subțiri, umezite.
Nimeni nu va încerca să le oprească
Neînțelegînd ce se va întîmpla mai tîrziu.
Toate cuvintele de prisos se vor face țărînă
cele îmbunate vor mirosi frumos.
Dacă în clipa aceea ploile știu să vină
Poetul se poate socoti norocos.

Zile întregi vei încerca să afli unde au plecat
taină mai grea nici pămîntul de flori nu ascunde
el, neîmpărtășitul, ca o ciudată bucurie neagră
din care ies culorile rînd pe rînd, rotunde.
Nu vei desluși ce te frămîntă, ce-i ne-nțeles
cît în cuibul moale al orei doarme aceeași poveste
atîta vreme cît nu știi să te desparți
de poemul tău încheiat, ca o veste.

Drumuri se schimbă, anotimpuri se năruie
Nehotărîrea mai crește, mai stăruie.

Cît vei pierde uitînd se recîștigă ușor.
Dezlegarea va fi ca un nor.
Mai gîndește-te. Lesne nu-i. Pașii se tem.
Vocile gemene gem.

Cînd vei afla unde au plecat
ce să caute, ce să afle, ce-i de prisos
dacă vor sosi și ploile
Te poți socoti un poet norocos

Ușor de pierdut

În țipete se trădează sitarii,
Trăgaciul e acum obosit.
Viața e ghemul de inimi
Cuvintele — luciri de cuțit.

Potcovit în alburiile ceturi
Calul de fum, sfărîmă, pregătit de plecare,
Lovitura de bici necugetată, speranța,
Ușor de pierdut e pe cale.

Mai tîrziu

Nu te mai încăpățîna, mi-am spus
Trebuie să știi să fii iute
Asta se deprinde însă destul de greu.

Nu te mai încăpățîna, mi-am repetat
stăruind în greșeală te afunzi în cuvinte
cît se mai poate încerca, întoarce-te
meriți sau nu, te vei întreba mai tîrziu.

Nu te mai încăpățîna, nu folosește aricum nimănui
ghinda măruntă a scrisului te adoarme devreme
noaptea se decolorează ca o basma de bumbac.

Ai putea să mă asculți,nu te mai încăpățîna
la fel te măsoară limba unui ceas deghizat
stăruind în greșeală
te afunzi în cuvinte. Păcat.

Rîul

Tulbure bănuială, te leagă, te ține
Vorbele mele îți vor pare puține

Indeajuns de aproape cuvîntul tău e-un spital
Mă vindecă, mă încape și mă lasă pe mal.

De aici să pornesc. Poate da, poate nu.
Rîul de-atîta tulburare tăcu.

Îmbolnăvire încetată, înnegrită de fum
Un tacîm argintat la o masă de scrum.

Cine sînt, cine ești,cine este mai brav ?
Se întreabă cu teamă gîndul geamăn bolnav.

Tăcut te aștepți și te știi abătut
Abandonîmd măcinat un gînd de-mprumut.

De aici poți porni ? Poate da, poate nu.
Rîul de-atîta tulburare tăcu.

titus vîjeu

Lucian Blaga

Această presimțită ninsoare
fugind din tălpile magilor
mai naște țărmul tău de sete și-ntrebare ?
La marea albă către care trecem
prea pelerini și goi, cu neaua-n gene
s-au răzvrătit nisipurile, apele.
E mare lumea și-am știut-o astfel
dar vina noastră tragică o-ntrece ;
e mare lumea și-am știut-o astfel
și ne mirăm de un curaj ascuns
cînd floarea ne-asuprește sufletul.
Mai ții tu minte :
„O fată frumoasă
e o fereastră deschisă spre paradis..."

O sărbătoare

Adevăr trist ca o lacrimă de infantă :
oamenii au tot mai mult nevoie de poeți,
cuvintele lor sînt tot mai utile
dar poate că și aceasta e o
sărbătoare a stelei Pămînt
deși Fără poeți
nimeni nu și-ar da seama
de adevărul acesta trist
ca lacrimă de infantă.

George Bacovia

Doar un liceu-amintire,
eleve cu cearcăne inspăimîntînd Direcția,
tutun transpirat în buzunarul băieților,
numere matricole azvîrlite-n canal,
purificați de lipsa lor ceream iubire.
Doar un liceu-amintire,
eleve cu cearcăne inspăimîntînd Direcția,
stelnici unii altora, clipe devălmășite,
matricole oprite-n grătar.
Doar un liceu-amintire. Spital.

Ondine

În bărci se nasc acum copiii mării,
navigatori cu aripi de sals
și-un arlechin uitat de mult pe plajă
vorbește despre glorii viitoare.
Femeile din bărci au mers de lună
și umerii de scoică aiurind
destinul unor mari ispite
venind spre mal prin apele rebele.
Apoi
coapsele lor înmuguresc brusc
și ele se-ntorc în adîncuri
visînd fauni blînzi.
Prin algele atinse sonor
trupul lor cald, ca o pîine fecundă.

Iarnă fantastică

Dincolo de febra dragostei noastre
ninge cu trupuri de porumbei
peste care ne aplecăm
cum se-aplecau cîndva deasupra gloriei
alchimiștii mileniului unu.
De la o vreme pașii noștri o iau
mereu mai la stînga, iubirea la dreapta
Quijote rămîne undeva înapoi
pînă ce dorul nostru polar
acoperă străzile
cu trupuri de porumbei
decapitați de albul ninsorii.

Cine crede în regele Lear

Cine crede în regele Lear
crede în el însuși
chiar dacă bătrînul n-a avut o barbă
cum ni s-a zis,
chiar dacă a fost mut,
rău diplomat și șantajist,
chiar dacă n-a avut decît o singură fiică
(hai, două cel mult)
sau a fost plicticos, plicticos.
Cine crede în regele Lear, zic eu mai departe
crede în el însuși
și are oricînd
ieșire la mare.

radio **r**

Grav și însingurat ca o plantă rară

Își duce existența printre noi, discret, aproape neobservat, însingurat și impodobit de măreția simplității, acela căruia, oricare dintre noi i-a adus, măcar o dată, un omagiu. Urcînd treptele unei imaginare scări de cristal trăiește alături de noi un mare artist : compozitorul și interpretul Florin Bogardo. Rareori am întîlnit în viață o ființă care să vrea mai puțin ca el lauri, măriri, triumf, deși poate că le-ar fi meritat. Un adevărat truditor al pianului, al cheii „sol" și al cheii „fa", un adevărat artist, a cărui muzică nu poate fi nicidecum despărțită de personalitatea și viața lui. Bogardo își trăiește piesele muzicale și cred că nu există notă care să nu reprezinte un fragment din sufletul său fremătător.

Personalitatea sa artistică este atît de puternică încît, pînă și versurilor (adeseori aparținînd clasicilor) le imprimă amprenta sa. Cît despre „stilul Bogardo", el este atît de evident încît cu ușurință se poate face remarcat între alte o sută de melodii.

Nu mi se pare că ceea ce compune Bogardo ar rămîne strict în sfera muzicii ușoare. Creația sa are un spectru aparte iar clasificările noastre sînt prea strîmte. Bogardo compune muzică. Și atît. Alături de Bogardo trăim drame, ne bucurăm, plîngem, zburăm. Aș spune că melosul său are un fir epic fiindcă felul în care este construită piesa muzicală te face, parcă, să aștepți cu sufletul la gură, un deznodămînt. Cine a ascultat piesa „Tablouri" (pe versurile lui Marin Sorescu) a asistat la o cutremurătoare dramă, la o scurtă piesă de teatru. Melodia aleargă, se frînge, eziă, se înalță, iar se frînge, epuizată în final. Notele lui Bogardo sînt ființe vii iar piesele sale — întîmplări din viața noastră. Artistul a însuflețit fiecare clapă, fiecare partitură, nimic nu e în plus, nimic nu e decor. Refrenele melodiilor sale nu au nimic stereotip, ele sînt piese de sine stătătoare cu personalitate muzicală. În repertoriul său întîlnim versuri de Mihai Eminescu, Lucian Blaga, iar dintre contemporani, în special versuri de Marin Sorescu. Nu lipsește nici poezia tînără din cîmpul vast al preocupărilor sale.

Deși în ultimul timp radioul l-a cam uitat, am ascultat un *„Autograf sonor"*, o „micro-emisiune" cuprinzînd trei dintre piesele mult talentatului compozitor. Cu siguranță că i s-ar cuveni mai mult decît atît. I s-ar cuveni emisiuni care să demonstreze ascultătorului întreaga gamă de posibilități a lui Bogardo. Căci cine va fi ascultat fie și o jumătate de oră din creația lui va fi înțeles că Bogardo, deși e mereu același, nu se repetă niciodată, că ar putea fi ascultat la nesfîrșit, piesele sale muzicale alcătuind o adevărată istorie. Eveniment al muzicii, creația lui nu trebuie uitată sau ignorată ci, dimpotrivă, cultivată. Artistul acesta grav și însingurat, retras și discret ca o plantă rară își are locul său la o ametitoare înălțime, pe firmamentul muzicii românești de azi.

Ioana Diaconescu

plastică **p**

Rubens

Acum 400 de ani la Siegen, în Westfalia, se născea marele pictor flamand **Peter Paul Rubens** artist care, după expresia unui critic, a pictat cîțiva kilometri de pînză și probabil ar mai fi continuat dacă n-ar fi încetat din viață la vîrsta de 63 ani. Cu el se instalează temeinic în pictură la începutul secolului al XVII-lea, spiritul catolic grandilocvent și viguros, glorificator și de un dramatism nu arareori emfatic, de un retorism paradoxal, din supralicitarea realismului și nu din conlucrarea lui. Calea pe care se angajase Rubens ar fi fost greu de urmat fără asimilarea marii lecții a picturii italiene din secolul al XVI-lea. Prezent în peninsulă între 1600 și 1608 el asimilează cu repeziciune lecția cromatică a lui Tizian, Veronese și Tintoretto pe care îi copiază de altfel cu sîrg celui ce vrea să răscurcă o experiență. Schemele compoziționale din multe tablouri ale lui Rubens, dinamismul lor sînt îndebitate, în largă măsură, mai ales ultimilor doi maeștri. La Roma a executat numeroase schițe după Michelangelo și Rafael. A stat neîndoielnic în Capela Sixtină și a privit **Judecata de apoi** a lui Michelangelo studiind-o cu ochii expertului și trăgînd foloasele de rigoare. O schiță în culori **Prăbușirea condamnaților** din 1620, de la Suermondt-Museum din Aachen este grăitoare în acest sens. Dar în Italia a cunoscut probabil și opera fraților Caracci, anticipatori ai grandioarei compoziții rubensiene. A mai cunoscut crudul realism al operei lui Caravaggio. Toate aceste experiențe diverse l-au fascinat fără să-l subjuge, căci Rubens rămîne, înainte de toate, un nordic pentru care detaliul particularul, forța de expresie a individualului au o pondere însemnată în determinarea caracterului general al operei. Dar pictorul nostru era un temperamental : dedat plăcerilor lumești el iubea vinul și femeile, podoabele și onorurile. Diplomatul Rubens are gustul spectacolului și grandiosului, pictorul Rubens are gustul realului și sentimentul existenței frumusetii dincolo de canoane : în fine, omul Rubens este implantat în mentalitățile epocii sale, sedus de miturile și ideile religioase aflate la temelia concepției despre viață a epocii. Diplomatul Rubens îl simțim în ciclul de alegorii (1620—1625) privind viața Mariei de Medici (Luvru). Pictorul este de regăsit în faimosul **Autoportret cu soția** (München, Alte Pinacothek) sau în sintezele peisagistice ca **Philemon și Baucis** (1630, Viena Kunsthistorisches Museum). Omul e prezent, deopotrivă, în frămîntata **Judecată de apoi** de la München unde dinamismul scenei este de o impresionantă vigoare, sau în expresia caldă, de însoțirile tizianescă a **Helenei Fourment cu fiul** (1635, München Alte Pinacothek). Lucrînd în stil mare și colaborînd cu pictori de renumele lui **Van** Dyck, Jan Breugel, Frans Snyders, Rubens a fost unul dintre cei mai activi vechicularori ai modurilor expresive ale veacului al XVII-lea. Forța vitală a picturii sale rezidă poate și în această încrucișare între pragmatismul specific artei nordului și plenitudinea spirituală a artei meridionale care a stat la baza experienței sale în domeniul coloritului și compoziției.

Grigore Arbore

muzică **m**

La o nedeie

Nedeile fac parte din calendarul muntilor, din astronomie. Pentru păstorii carpatici ele înseamnă nu numai jumătatea timpului dintre „lesitul la stînă" și „răvășit" : la nedei se reîntîlnesc neamurile de mocani îndepărtate prin căsătorii, se cunosc fetele cu feciori și nu odată „se încredințează" — cum foarte potrivit se spune pentru „se logodesc".

După acest prag de timp năsunile „dau îndărăt", lumina „scade a toamnă", gustul laptelui și al cașului se schimbă. Gîndurile oamenilor se îndreaptă către așezare de lucruri.

„Nedeia muntilor" de la Fundata (jud. Brașov) perpetuează o tradiție multiseculară. Semnificația ei este însă deosebită de a celorlalte nedei : ea se ținea anume pe botarul a două ținuturi românești, aici dîndu-și întîlnire oameni din Transilvania și Țara Românească după legi nescrise, după legea fratelui și a neamului.

La Fundata — pasul cel mai înalt peste Carpați — nedeia de la începutul săptămînii trecute se alcătuia din armonii care nu puteau fi altceva decît muzică : O poiană imensă, verde, presărată cu albe steiuri lunare, un covor de iarbă înstelat cu miliarde de flori multicolore, sute de costume populare în care culorile se află într-un echilibru ce atestă vîrsta milenară, cîntece și dansuri populare din județele Arges, Covasna, Dîmbovița, Prahova, Sibiu, Brașov, atît de felurite și totuși atît de unitare în melodie și ritm, în a fi ale noastre.

Aici „La Fundata-n vîrf de munți, / printre brazii cei cărunți" — cum spune rapsodul local Maria Basa — oamenii mai povestesc despre fetele furate din hora nedeii de către zmei și găsite tîrziu, sus, în crestetul plesuv al muntelui Fata lui Sîntilie, despre întîmplări mioritice, despre fîntîna din sat (despicat altădată de nedreapta granită), la care veneau oamenii dintr-o parte și din cealaltă să bea apă ca dintr-o cumînecătură a unirii, povestiri care fac parte și ele din armonia anotimpului, din Muzică.

Ascultînd inflexiunile doinelor din caval, ritmurile „Bărbunelului" „Clobănașului", ale „Aticăi" ori „Delungatei fetelor", am simțit că ni se face dor de toamnă, am înțeles în plină zi că noaptea următoare o să fie lună plină (Piatra Craiului înseamnă „Piatra Lunii"), că în curînd o să se străvadă Calea Lactee. La toate acestea „Nedeia muntilor" fusese o uvertură. Iar locul ciobănesc „După bită" părea o copie a mișcării soarelui în iurul „osiei lumii", era poate cel mai încărcat de timp dintre toate momentele nedeii. Acordurile de fluier „din gît" ce însoteau pașii păreau conduse de un astrolab, păreau ele însele o muzică a sferelor ce se aude numai aici, în această poiană atît de apropiată de cer.

Grete Tartler

La 4 aprilie, bombardament american. La inceput credeam, cind s-a dat alarma, că e un exercițiu. Mai fusese unul, la 10.30. Anton urcase de la birou sus, să prinzească. La noi, la etajul nouă, sufletul bombelor dă efect de cutremur. Strig : „Anton ! E cutremur !"

Dar, deodată, spre Cotroceni, cerul e numai flăcări, văpaie și fum.

Strig : „Mi-e frică".

Anton : „Lasă frica și hai jos".

...Am fost în cartierul Griviței. Văd o femeie ieșind dintre dărîmături, cu o tavă de copt în mînă. Arată ca nevestele de muncitori din xilogravurile Käthei Kollwitz. Ireală, aproape alegorică, în disperarea ei nudă. Pe un panou fantomatic de zid, rămas în picioare, ca peretele unei măsele mîncate pînă la rădăcină, urme moi, gelatinoase. Un om ? Mațe, ficat, poate creier ? Nu mi se face rău. Nu vărs. Nu plîng. Am ochii uscați. Încerc să-mi închipui neființa. Nu pot. Moartea. Aici e înfiorătoare dar anonimă. Nu pot să pun nici un chip, în locul măruntaielor de pe zid. Încerc să simt moartea prin dispariția Babettei. A pierit, împreună cu iubitul ei, în adăpostul blocului din Dorobanți, colț cu Romană. Prin ea, pot să dau morții o față. Era o franțuzoaică subțirică, pe care Aurel M., fiu de bani gata, mitoman, „poseur", tocător de milioane, în afaceri extravagante, a cunoscut-o într-o croazieră pe Mediterana. Era fata unui primar de pe Coasta de Azur. I-or fi plăcut poveștile lui ? Bănii lui ? Fapt e că a zăpăcit-o repede, s-au cununat și a adus-o, în ajunul războiului, în România. Acum trăiau despărțiți. Iubitul lui Babette, ofițer francez, evadat dintr-un lagăr german, trăia ascuns în garsoniera ei. Au fost găsiți, sub dărîmături, încleștați, unul într-altul, precum cuplul prins în cenușa de la Pompei. Moartea are pentru mine chipul delicat, prelung, al Babettei, cu plete à la Greta Garbo.

Noaptea, visez o moarte wagneriană, cufundată într-o pînză melodică. Suntem înfășurați ca într-un giulgiu, Dionisie și cu mine, un tot, dispărem în neantul euforic.

Ziua alerg, găină beată, pe străzi. Nu pot lucra. Amestec de invidie și furie împotriva lui Hari. El își continuă, imperturbabil, programul de lucru, scris și citit, și mai face cîțiva kilometri, pe jos, zilnic, pînă-n parcul Rahova, pentru că tramvaiele nu circulă.

În adăpost, mănînc chiftele calde, aduse de Anton, de sus, din bucătărie. Mama nu vrea să coboare la subsolul doi. Ar avea unsprezece etaje de parcurs, cu piciorul, în jos și în sus. Liftul e oprit în timpul alarmelor. Situația îi convine. Rolul de victimă a destinului e tot mai clar. Ea prăjește chiftelele, amenințată de bombe, în timp ce noi suntem jos, apărați. Citeodată, în adăpost mi se pare că e cutremur, sau că blocul a fost lovit în plin. Nu, a trecut numai o mașină, pe podeștul garajului, de la subsolul unu, deasupra capului nostru.

Mi-au revenit nevralgiile faciale. De zece zile, nu fac decît să alerg pe străzi, să fac cozi, la alimente, să gospodăresc, alături de mama, observîndu-i manițle.

— Ce maldăr de vase, s-a adunat ! spun, într-o doară, punîndu-mi șorțul, ca să-i ajut la șters vasele. Să le spăl, nu-mi dă voie. Ar diminua vertiginos rolul ei de victimă.

— Totdeauna sunt la fel de multe. Numai că voi nu știți.

— Sigur. De unde să știm ? Noi mîncăm la restaurante și facem chefuri în fiecare zi.

— Ce-ai cu mine? De cînd m-am mutat aici, un zîmbet n-am văzut din partea ta. Cu toată lumea ești veselă, drăguță, numai pe mine parc-ai sta gata să mă bați. Așa am tinut-o eu pe mama mare, cînd locuia la noi ?

Nu. Nu așa. Îi făcea scene, ori că a pus prea multă sare, ori că a pus prea mult zahăr în mîncare, ori că, de ce lovește nababul de bere de masă, după ce l-a golit, ca un betiv, la cîrciumă ?

Mama mare — mielusea. Odată n-am auzit-o să replice ceva usturător Netișoarei ei. Coana Raveica, ce tinuse cu strășnicie și dreptate, în minutele ei de aur, făcătoare de minuni, frînele unei gospodării complicate, amestec de han și lazaret, plus atelierul de croitorie cu cinci-șase fete fișnețe și aprinse — măritate, înzestrate de ea — e ca ceara în mîinile mamei. Toate patimile pe care nu le-a trăit, toată dragostea pe care a refuzat-o, ca femeie tînără, s-au convertit într-o unică pasiune, oarbă și sumară, față de prea frumoasa ei fiică. Ce n-a făcut pentru ea ? A trimis-o în „străinătate", la Brașov, la pensionul nemțesc, Isi tinut profesoară de pian. Cînd doctorii din Tîrgoviște și București, chiar profesorii, nu i-au găsit leacul migrenelor ei misterioase, a mers cu ea la Viena. A fost sfătuită s-o mărite. Era „la belle époque". Toate maladiile obscure ale fetelor se vindecau cu mărit sul. Mama nu s-a vindecat. E drept că nici nu s-a mărîtat cu alesul inimii ei. A fost o istorie tenebroasă. Factori psihici și sociali s-au încolțit spre a duce la desnodămîntul dezastruos.

★

S-au cunoscut la cherhană, în parcul splendid al moșierului F. — evenimentul monden cel mai de seamă al Tîrgoviștei. Era la începutul veacului și al verii. Îmi place să cred că în noaptea de Sînziene.

Mama, optsprezece ani, cea mai frumoasă fată din tîrgul lui Vlad Țepeș, într-o toaletă, pe care o vede acuma, de parcă ieri ar fi îmbrăcat-o, în fața oglinzii înalte — peche — din salonul de prohă — rochie sobră, discretă, cu un „empiècement" de valanșiene.

La poartă, fiul gazdelor, și prietenul lui, Nick, întîmpinau musafirii. A fost deajuns o singură privire și s-au îndrăgostit nebunește. Nick era medic. Își făcea stagiul militar la garnizoana din Tîrgoviște. Tatăl lui, colonel, mic moșier dar de familie aleasă. Însurat cu o franțuzoaică aristocrată. Ea făcea parte din suita reginei Elisabeta. Mai tot anul stătea la ferma lor din Argeș. Venea la București iarna, cînd se dădeau balurile, recepțiile, în lumea bună a capitalei. Nick, deși se afla în timpul stagiului, se învoia des de la cazarmă. Lungi plimbări pe bulevardul umbrit de arțari. Pasiunea creștea. Au fost și sărutări, sub castanii stufoși, pe înserate, la capătul bulevardului, unde trecătorii erau din ce în ce mai rari, pe măsură ce seara se lăsa, ocrotitoare.

Trebuiau dărîmate stavilele prejudecăților. Au fost dărîmate. Alice (mama) și colonelul (tatăl) au venit special la Tîrgoviște s-o cunoască pe fata croitoresei, fără de care unicul lor fiu refuza să mai continue o viață fără sens. Au mîncat baclavale la cofetăria din centru.

Aneta. Netișoara, era ca dintr-o carte de povești. Pielicica de lapte, obrăjii ca două roze, ochii ca smaragdul — singurul giuvaier moștenit de la bijutierul cu chip de mucenic. Și roșea frumos, irezistibil, la fiecare două cuvinte. Mînca fără să pleoștească, nu ținea degetul mic în aer, cum fac mitocanele.

Cînd Alice a întrebat-o : „Quelles sont vos occupations préférées ?", tînăra a răspuns într-o franțuzească aproximativă, învățată la pensionul nemțesc din „străinătate", că-i place să brodeze pe gherghef. Tabloul se prezenta mai puțin rău decît se așteptase Alice. Nick, fiu unic, răsfățat și exaltat, era în stare de orice. Nu se putea risca viața copilului. Trebuiau să se încline în fața pasiunii și să accepte mezalianța. Dar se impuneau unele condiții sine qua non. Îi reveni colonelului să facă vizita de rigoare și să i le pună Raveicăi, politicos și ferm. O felicită pentru odrasla reușită, un bujor de fată, pentru buna educație pe care i-a dat-o. Înțelege și coana Raveica, nu-i așa, că, în noul mediu în care Aneta va trăi, această educație trebuie desăvîrșită. Cum va putea fi prezentată reginei dacă franceza ei nu va fi perfectă ? Așadar, Aneta va locui, o vreme, la ei, la fermă. Cu soția lui, născută Alice de Beauvais, își va prefecționa cunoștințele de franceză. Societatea românească e foarte snob („Nu trebuia să folosesc cuvîntul snob", își spuse colonelul, „femeia superbă din fața mea, cu toate că arată ca o doamnă, n-are de unde să cunoască înțelesul noțiunii, importate recent") — Din păcate suntem sclavii prejudecăților, își nuanță, mai clar, ideea, pețitorul, servindu-se din chiseaua cu dulceață de chitră, opera Tincuței. Cioroaică, balciză, lucrătoarea, dar „dată-n paștele mă-sii, pe ce punea mîna, ieșea ca floarea", o laudă și acum, după patruzeci de ani, bunică-mea.

Zăduful era mare, în acea zi de august, orele cinci după amiază. Chiar în orașul dintre dealuri, unde nu se pomenea vipia bucureșteană. Arbustul din ciubăr își țîea, printre frunzele întunecate, cele trei lămîi coapte la căldura trupurilor despuiate, rămase numai în corset și jupon, în fața înaltei oglinzi numită psyché. Salonul, cu fotelurj joase, îmbrăcate în pluș vișiniu, cu gheridon între ele, pe care abureau paharele cu apă rece și se răsfăța chiseaua de cristal, plină de aur pal, coagulat în jurul felilor de chitră, era tot una, se înțelege, cu salonul de probă. Aici, în fața oglinzii înalte și înguste se oficia deobicei misterul : Raveica jos, pe covor, cu acele de gămălie strînse între buze, cucoana învîrtindu-se lent, foarte lent, ca într-un vis, în fața ochilor precișii, necruțători față de propria operă, căutînd imperceptibile defecte ce ar trebui reparate, nuanțe infinitezimale pe care numai privirea creatorului le poate descoperi. Un gest al miinii mici și energice, și balerina rotitoare se apropia. Marea preoteasă scotea rînd pe rînd acele dintre buze și, un fald aici, o pensă dincolo, minunea de catifea sau muselină răsărea, mulată pe forme, sau distanțîndu-se în clopot, după legile nescrise ale numerelor pitagoreice.

Pentru acea zi memorabilă, probele fuseseră aminate. Tinerița a scociorît prin toate ungherele, să nu rămînă urmă de praf. A lăsat storurile în jos ca să se păstreze bruma de răcoare a dimineții. Totuși, în odaia scufundată-n penumbră, era zăpușeală. Frunzele, sterse, una cîte una, cu un petec pufos de molton, își pierduseră luciul. Lămîile atîrnau palide. Deasupra buzei de sus a Raveicăi, în puful fin și atîtător, de brunetă frumoasă, luceau cîteva picături de sudoare. Emoție ? Simplul efect al zăpușelii ? Femeia stătea semeață, cu spinarea dreaptă, lipită de spătarul fotelului scund, și-l asculta cu bună cuviință, impenetrabilă.

Tigrul mascul se domesticise treptat în'ultimii douăzeci de ani, învins de propriul snobism, pe care-l înfiera în fața neștiutoarei Raveica. Pusese mîna pe mlădița unei vechi și nobile familii franceze și, pentru nimic în lume, nu s-ar fi împăcat cu ideea de a o pierde. Alice îi ținea cu strășnicie din scurt, așa palidă, clorotică și vag degenerată, cum părea să fie. Colonelul nu-și permitea să calce strîmb decît la zile mari, cu atîtea mijloace de precauție și fereală că-i pierea tot cheful fructului oprit.

Femeia din fața lui îi plăcea grozav. Ochii negri, mici și rotunzi, îndepărtați unul de celălalt, sub sprîncenele stufoase, îl priveau cu gravitate și liniște. Cel puțin așa dădea impresia. Colonelul, bărbat la cincizeci de ani, brun, masiv, cu părul rărit în creștet, își emitea undele electro-magnetice, în mod obișnuit, către orice exemplar de sex opus, aflat în preajma lui. Femeia asta, cu bustul metros, deasupra corsetului, ce-i scotea în evidență mijlocul subțire și bănuitele șolduri bine implinite, sub falduriile rochiei de taftа neagră (..Bizar de ea, ca un cioclu, în plină vară. N-are altă rochie pentru solemnități".) îl privea cu atîtă indiferență nevinovăție, de parcă ar fi avut în fața ei un eunuc. Întărîtat și intrigat, domnul colonel se mișca, lăuntric, pe cel puțin trei planuri. În planul superior era discursul, desfășurat politicos dar ferm, al condițiilor ce se impuneau la căsătoria copiilor : trecerea Anetei la catolicism („Soția mea e practicantă, n-ar putea concepe altfel, și vor veni și copiii, nu-i așa ?"), prezentarea la curte („Da, da, soția lui o va prezenta reginei Elisabeta")... Discursul curgea firesc, ușor, un fir de apă, fără accidente, fără bulboane, cînd, deodată, ochii mici, negri, emiseră un semnal neliniștitor. Ce se întîmpla ? El tocmai îi vorbea despre sufletul fin și înțelegător al Alicei. Deși era clar că fata trebuia ruptă din mediul în care trăise pînă acum, soția lui l-a rugat să-i transmită că ea, mama Annettei, va fi binevenită, în fiecare an, o săptămînă-două, la ei, la țară. Aerul curat îi va face bine, după atîta muncă. „Nu-i ușor să ai de a face cu atîtea femei, nu-i așa ?" glumi crai grizonant pe la tîmple — „Eu n-am decît una, hai să zicem două, și mă descurc greu, dar dumneata, cu atîtea lucrătoare și cliente mofturoase ?".

Pe planul doi, își zicea : „Măgar și crud, asta ești, un măgar împuțit. Nu vezi că o chinuiești pe femeia asta ?".

Dar continua, să-și recite lecția pe care Alice îl pusese s-o repete. Nu uita nici un amănunt important. Da, mediul, în care fata nu trebuia în nici un caz să se întoarcă. „Asemenea interferențe (iar un cuvînt incomprehensibil pentru cusutoreasă, pe care trebuia să-l lase deoparte) nu dau niciodată rezultate bune, sunt ceva fals, hibrid...".

Pe al treilea plan, lucrurile se petreceau la fel. Femeia, cu ochii ei rotunzi, cu sprîncenele stufoase, cu bustul metros, cu șoldurile implinite, cu rochia de taftа neagră, cu mîinile ei mici, cu picioarele ei mici, cu tot ce avea mic și rotund, era o ființă de o parte. Lăsă să se înțeleagă, în bolboroseala lui, că, dacă-i stau în cale și nu ajunge mai repede la privată, o să facă pe ea. În acea clipă, deabia, ipoteticul cuscru al Raveicăi realiză adîncimea mlaștinei în care familia sa era pe cale să se scufunde. Raveica înregistră pe fața musafirului o fulgerătoare scîrbă, poleită cu un suris adecuat situației.

★

Urmară zile, săptămîni, luni, învăluite într-un tragic mister. Oricît încerc să le trag de limbă, nu pot afla de la bătrîne decît cursul nud al evenimentelor.

Mama s-a îmbolnăvit grav și n-a mai vrut să-l vadă pe Nick. Cîteva zile n-a putut vorbi. Cînd doctorul H., renumit în tot județul, oprit elegantul său docar în fața curții, intră, își scoase jobenul gri, estival, și, cu lama unui instrument strălucitor, îi descleștă dinții, descoperi o gură plină de afte, pe care le badijonă cu albastru de metilen și recomandă regim alimentar ușor și liniște absolută.

Nick veni, în repetate rînduri, cu buchete de flori, supt la față și cu cearcăne imense, dar nu-i fu îngăduit să treacă de ușa din față a verandei cu geamlic. Raveica spunea că se teme să, nu facă fata o meningită. Cînd auzea numele Nick, o apucau convulsiuni.

Tînărul își declină calitatea de medic. Nu ca viitor soț, numai ca doctor, ar dori să o vadă, să-i ușureze, poate, suferințele. Simptomele care i se indicau i se păreau curioase. Bunica nu cedă.

— V-a jignit tata cu ceva ? întrebă Nick.

— Tatăl dumitale e un **domn**, îl asigură paznica ușii.

Biletelele pe care le trimise prin Elena nu primiră răspuns. Colonelul aranjă mutarea fiului său la Focșani, unde își termină stagiul militar.

După cîteva luni, mama își reluă lucrul la gherghef și, rareori, cînd musafirii insistau, cînta la pian „Priere d'une vierge".

Raveica avea ceva relații la București. Pe lîngă furnizorii din Lipscani, negustori serioși, cu care se avea bine, locuia acolo, în strada Toamnei, într-un pavilion tuguiat, cu multe geamuri, care reverberau melancolicele apusuri bucureștene, o verișoară, măritată cu un distins arhitect. Începură să se ducă tratative, pentru aflarea unui soț potrivit Anetei. Arhitectul era înrudit cu familia Unicorn. Vlăstarul unic al Unicornilor era un monstru de urîțenie, cu un nas bulbucat ca o conopidă. Afacerea de import-export, „Unicorn et fils" era înfloritoare. Locul social al Raveicăi se afla pe una din treptele cele mai de jos ale micii burghezii : meseriașă. Zestrea Anetei corespundea cel mult gradului de sub-șef de birou. Balanța se cumpănea în felul următor : mama fetei, croitoreasă, dar fată, renumită frumusețe a Tîrgoviștei. În celălalt taler al balanței : nasul conopidă dar ce afacere prosperă ! Și ce stil de viață, vienez, în familia Unicorn. Mama zise da. Se logodiră.

Se apropia ziua nunții. Logodnicul fu găsit mort, otrăvit, în patul de-acasă, de mîna amantei sale, o pătimașă Heloiză din mahalaua Dristorului. Afacerea fu mușamalizată. Aneta se întoarse la Tîrgoviște. Își reluă lucrul la gherghef. Mai dădea o mînă de ajutor în atelier, cînd nu o chinuiau migrenele. Emisarii circulau din nou între Tîrgoviște și București. Gurile rele se exprimau fățarnic : „Ai grijă, coană Raveico, nu mai cîrni nasul la toți pretendenții, că o să rămîi cu fată bătrînă în casă". Asta, în față. Pe la spate, îi și spuneau Anetei fată bătrînă. Împlinea 23 ani.

La vederea care avu loc la București, toi în casa distinsului arhitect Rodescu, mamei îi bătu inima, aproape ca pe vremea lui Nick. Tata se înfățișa trupeș, cu buze groase, senzuale, purta pince-nez, și trata femeile cu ironie și siguranță de sine, ca un vechi crai de București ce era. Cutreiera berăriile cu prieteni, funcționari ca și el. Își aveau cuibușoarele de dragoste, pe placul lor, la țigăncile din Floreasca.

După cununie, Aneta învață, în patul greoi de nuc, în așternutul de olandă ajurat și brodat cu inițiale în relief baroc înlănțuite, arta dragostei, de la maestrul și stăpînul ei. Se făcea din zi în zi mai frumoasă și Max mai gelos. Fără temeiuri concrete, palpabile. Dar știa el ce știa despre femei. Bărbații întorceau capul după ea, pe stradă și, acasă, mama mînca bătaie. Poate că îi și plăcea, la început. Vremea trecea și gelozia lui lua forme demențiale.

★

Turneul Sarei Bernard în România — un triumf cum nu s-a mai văzut. Casa de bilete a Naționalului a fost luată cu asalt. Tata n-a putut obține locuri decît sus, la galerie. Sonoritatea Teatrului Național e excelentă, așa că s-ar fi putut delecta cu versurile lui Rostand și ar fi putut-o admira pe nemuritoarea Sarah din creștet, plus că unghiul de vedere de la „cucurigu", à vol d'oiseau, îi scutea de a vedea prea îndeaproape piciorul de lemn, proteza bătrînei actrițe (în rolul adolescentului prinț), despre care vorbea cu admirație întreg Bucureștiul. Pas de vezi l'Aiglon cu un nebun ca Max !

Nu începuse spectacolul. Sala scăldată în lumini, exhala cele mai tulburătoare parfumuri franțuzești. Doamnele etalau cele mai amețitoare decolteuri.

Cînd, deodată, galeria fu tulburată de următoarea scenă : un bărbat voinic, corect îmbrăcat în redingotă de seară, își smucea partenera, care nu se lăsa trasă, șuierîndu-i la ureche vorbe triviale. Un vecin de bancă auzi : „Acasă, tîrfă, acasă cu tine !".

Bărbatul învinse. Cînd cortina se ridică peste actul doi al tragediei ducelui de Reichstadt, în strada Sfînta Vineri, peste drum de Templul Coral, locatara de la etajul doi izbea tăblia patului cu capul, într-o scenă clasică de isterie, fără ca soțul, înspăimîntat, s-o poată opri, atît de mare era forța pe care criza o declanșase în fragilul trup al femeii.

În fond, ce se întîmplase în galeria teatrului ? Tata se justifica astfel, în fața calaflor lui de surori, care nu așteptau decît să-l creadă și s-o ponegrească pe cumnata mironosită : în momentul cînd un bărbat de jos, de la stal, și-a îndreptat binoclul spre Aneta, ea, într-o vădită complicitate, și-a fixat, la rîndul ei, binoclul spre el. Loti, rea de mușcă, teleleică, sora lui cea mică, emancipată, studii serioase, patru clase gimnaziale, slujbă la bancă, secretară particulară — hm, hm — voiajuri la Paris — trăiască șeful, Aristide, nu era, de fapt, fată rea. Încercă să aplaneze lucrurile. Mama amenință că se întoarce la Raveica, la Tîrgoviște.

— Ascultă-mă pe mine, e prea bleagă ca să te înșele. Am ceva experiență, mă pricep la oameni.

— Ai, nimic de zis, i-o tăie frate-su, fin.

— Cel puțin îmi trăiesc viața. Nu ca timpita de nevastă-ta care încasează bătăi pe gratis. Na, du-i sticla asta de parfum, cumpără-i un buchet de flori, aruncă-te în genunchi în fața ei. Așa bleagă și frumoasă ca ea nu mai găsești, îți spun eu.

Tata mergea tot mai des în Floreasca. Mama născu primul copil. Nu pe mine. Eu am venit după moartea Madeleinei, care se stinse la doi ani de o tuberculoză intestinală. Raveica, venită în vizită la București, și mama, o găticră mumos, mumos, într-o rochiță confecționată la atelierul din Tîrgoviște, și s-au dus lustrele, într-o vizită, pe o zi rece, umedă, și Madeleine avea ghetuțe fine, cu talpă subțire, începuse să meargă pe picioruțele ei, lipa, lipa, pe trotuarul umed, și n-a mai putut-o salva nici celebrul profesor Nanu Muscel. Iar mama, după moartea ei, a căzut într-o depresiune nervoasă, spunea tuturor că ea a omorît-o, ea, cu ghetuțele alea de safian fin, și n-a fost altă soluție ca mama să fie salvată de remușcări și de nebunie, decît să plece cu tata la Vatra Dornei, și, acolo, după ce se jucară, o vreme, cu veverițele domesticite — le rontăiau alunele din palmă, în parcul înmiresmat de ozonul brazilor — intrară în vila, tencuită în alb, impodobită, din abundență, cu lemn verde traforat, după moda localităților balneare de la început de secol — și înjghebară al doilea embrion cu scînteie divină, pe care, după nouă luni, îl înscriseră la primăria de Negru, sub numele de Marioara.

Astfel că mama n-a fost prezentată reginei Elisabeta. Singurele legături pe care familia noastră le-a avut cu familia regală se datoresc lui Loti. Cum ea nu-și refuză nimic, după spusele acrișoare ale mamei — a rămas consecventă pînă azi părerilor ei, vechi de peste patru decenii, despre cumnată-sa — într-un concediu a plecat la Sinaia. Fără soț. Femeie emancipată. După masa abundentă de la Caraiman, nu-i strica o plimbare. Porni în sus, pe la Mînăstire, spre Peleș. Era singură. Curtezanul „en titre" avea treburi la București. Ea, într-o toaletă albastră, la git cu o „boa", ai cărei fulgi fluturau ușor în jurul gîtului plin, sub bărbia cărnoasă și botul senzual, cu ris facil și zgomotos, ca și al lui taică-meu. Se oprise ostentativ, visătoare, cu un roman de Paul Bourget în mînă, pe o bancă de pe terasa Peleșului. La un moment dat, ridicîndu-și ochii de pe carte, pe cine vede, apropiindu-se, cu mîinile la spate, cu pași inceți ? Chiar el, în uniforma binecunoscută din fotografii, cu barbișonul lui, Carol, întîiul, care i se adresează galant, văzînd că ea s-a ridicat, fistichie, de pe bancă :

— Toamnă, nu vă teranjați, citiți mai departe. La care nene Otto, „peștele" cum îi spune mama cu simpatie — poate cineva să nu-l iubească pe nene Otto ? — obiectează, mucalit, de cîte ori povestește ea celebra întîmplare :

— Bine, bursucule, nu te-ai priceput să-l vrăjești, să te invite la palat ? Măcar prin coarne să mă fi înrudit cu Hohenzollernii !

★

Tata muri cînd aveam nouă ani. Atinsese gradul de director al Agenției Sfîntul Anton. Banca Marmorosch Blank, peste drum de Piața de Flori, în strada Carol. Localul băncii se afla chiar în clădirea vechiului han al lui Manuc. Zidul, din fund, era așa de gros, încît casa de bani, pe care era gravat cu litere aurite **Fichet**, intra toată în grosimea zidului și încă mai rămînea loc. Între partea rezervată clienților, și cea în care lucrau funcționarii, era un grilaj secund, de lemn, cu o portiță. Pe portița cu fosnet de bancnote puteam să mă leagăn. Tineam un picior în aer, eram dansatoare la circ și casierul număra vertiginos hîrtiile ca un scamator. Cînd orele de servici se terminau și se trăgea în jos oblonul, tata și cu mine dădeam o raită prin piață. Pe la începutul verii, cumpăra cireși pietroase, roșii, din care îmi făceam cercei. Așa am sosit într-o zi acasă și mama, văzîndu-mă, mai, mai să leșine. Îi spusese tatei să mă ducă la tuns, la frizer. Era un început de vară fierbinte, lui îi fu milă de mine și-i spuse lui nea Mișu să mă tundă zero, „să-i fie fetei răcoare". Slabă, galbenă, cu urechi mari, cu cireșile roșii călare pe ele, sub căpățîna chiluge. Nu-i de mirare că mama a avut un șoc. Ceea ce la alții s-ar fi terminat cu o glumă, la noi devenea tragedie. Era o stare endemică. Din te miri ce, izbucneau formele acute. De multă vreme, mama era victima oficială a destinului și a tuturor celor care conlucrau cu forțele subterane. Tata o mai bătea din cînd în cînd, dar fără poftă, numai atunci cînd îi ajungea cuțitul la os.

Din nimic, sentimentele ei mocnite de frustrare răzbăteau, se pulverizau în țipete și firișoare de salivă, printre care se profila un peisaj fastuos, apocaliptic. Jura că o să toarne bidonul de petrol peste noi : „Să nu-ți faci iluzii că copilul o să scape". Îi promitea că o să pierim tustrei în flăcări «ca să se termine odată porcăria asta...». Tabloul cu flăcările îmi plăcea.

Continuare în pag. a 7-a

cireși pietroase și călare

Fragmente din volumul „Sub camuflaj — Jurnal 1943—1944"*) de

maria banuș

MARIA BANUȘ — ulei de Mircea Barzuca

*) În curs de apariție la Ed. „Cartea Românească"

Sărbătoare a școlii

Urmare din pag. 1

înainte, în consonanță cu însuși tipul de umanism și personalitate care să-și revendice o conștiință creatoare puternică, înaintată. Măsurile adoptate de conducerea partidului în vara acestui an sînt revelatoare în acest sens. Iar accentul precumpănitor, așa cum de fapt îl desprindem din toate celelalte domenii de acțiune și prezență umană, îl reprezintă ideea de responsabilitate.

Asumarea, în chipul cel mai definitoriu, a ideii de responsabilitate, ca și practicarea ei în chipul cel mai stăruitor. Nefăcînd din ea un exercițiu de excepție și nici de moment, ci o profesiune de credință, dacă se poate spune așa, a unei întregi societăți. Evidente pledoarii pentru aceasta le avem în însuși modul și programul de lucru al secretarului general al partidului, în cuvîntările sale. L-am ascultat din nou la Iași, cu prilejul deschiderii noului an de învățămînt.

Cunoaștem cu toții atenția specială, înțelegerea și pasiunea cu care sînt abordate întotdeauna problemele învățămîntului, investițiile uriașe pe care partidul și statul le-au făcut în ultimii ani pentru perfecționarea continuă a acestui cel mai sensibil poate și mai complex domeniu al existenței noastre sociale. După cum, tot la fel, știm că, în fiecare început de toamnă, există această sărbătoare a părinților și copiilor, a întregii țări : ca un început de alfabet, ca o carte — ziua cînd cu inima și mintea trecem, neuitat, pragul școlii. Toți cei mari au fost odată mici și asta o știm cu toții, ba, poate, se mai uită cîteodată, frumusețea și măreția acelor clipe din prima zi de sală de clasă rămîn însă nepieritoare. Cum și puterea de a învăța și de a ști să înveți mereu, pentru a fi folositor țării, societății.

Ne îndeamnă către aceasta partidul, am simțit cu toții acest îndemn și cu acest prilej al vizitei tovarășului Nicolae Ceaușescu la Iași. Însă de-acolo de unde-au strălucit literele și spiritul celor dintîi școli românești cu cronicile noastre cu tot, îndemnul mi-a părut și mai sugestiv. Cuprinzător în toată rigoarea și problematica sa, acoperind aria întreagă a învățămîntului și deci și a muncii și a creației, a civilizației și culturii noastre contemporane, „Economia noastră se dezvoltă într-un ritm înalt, celelalte sectoare sociale de asemenea — sublinia secretarul general al partidului. Avem nevoie însă de cadre cu o pregătire tot mai temeinică, în stare să soluționeze rapid atît problemele tehnice cît și cele profesionale și politice, să se orienteze just în toate situațiile și împrejurările. Învățămîntul nostru trebuie să facă totul pentru a răspunde acestor cerințe noi ale dezvoltării economico-sociale, ale înaintării rapide a patriei noastre spre o civilizație socialistă avansată".

Știința de a învăța, așadar, nevoia de a fi utili, pledoaria clară pentru dobîndirea unei întinse capacități de a trăi și munci, într-un chip nou, exemplar. Ancorarea tot mai puternică a școlii în viață, transformarea ei în sprijin și substanță a vieții, în forță a ei generatoare de adevăr și frumusețe, dezideratul și norma de fapt după care trebuie să acționăm și din perspectiva îndeplinirii căreia ne putem evalua cu certitudine rezultatele fiindcă știm ce avem de făcut. Anii tineri, anii de școală beneficiază de cea mai mare investiție de încredere și inteligență. Iar relația învățămînt-cultură a dobîndit din această toamnă o evidență de spirit și mai cuprinzătoare.

Demnitatea discipolului

Urmare din pag. 1

în păstrarea nealterată a savoarei de neuitat a acestui tip de poezie eroică națională — care în Franța și Germania zămisleau capodopere de talia **Cîntării lui Roland** și a **Nibelungilor.**

Era normal ca versiunea „modernizată" ieșită de sub pana lui Pedro Salinas să fie închinată, în dublu calitate a autorului de prieten și **discipol**, ilustrului romanist Don Ramon Menendez Pidal, acel „Cid de lo cidiano", după ferfiția expresie ce figurează pe frontispiciul cărții — expresie ce s-ar putea traduce prin „Cid a tot ceea ce este cidian" sau „ține de lumea Cid-ului". Era normal, o spun și o repet, fiindcă studiile închinate de profesorul Ramon Menéndez Pidal (1869—1968) primitivei epopei castiliane — aproape necunoscute pînă atunci — și în special **Cantar-ului de Mio Cid**, de la publicarea lui exhaustivă cuprinzînd text, gramatică și vocabular, între anii 1908—1912, pînă la monumentala lucrare din 1929 **La Espana del Cid** (Spania Cid-ului), au marcat tot atîtea date în lingvistica românică și în dezvoltarea conceptelor noastre privind esența Evului Mediu european.

Și totuși nu despre personalitatea marelui om de cultură spaniol va fi vorba în continuare. Axul în jurul căruia s-au centrat de la bun început reflecțiile noastre este dat de un singur cuvînt, mai sus pomenit, acela de **discipol**. Noi, cei de acum, uităm prea adesea, n-am știut niciodată, sau nu vrem să ne reamintim imensa încarcătură spirituală a acestui cuvînt, a acestei Realități — fără de care o mare cultură nici nu este cu putință. Relația maestru-discipol, presupunînd din partea celui dintîi generozitate, simț al răspunderii în fața transcendenței culturii, umanism în înțelesul său cel mai profund, se clădește pe obediența liber consimțită a celui de-al doilea, impresionant înaintea staturii științifice și morale a dascălului său. Nutresc ferma convingere că ni lipsa unei perioade de noviciat spiritual în preajma sau sub oblăduirea unui mare profesor, tînărul învățat este sortit — fatal — împrăștierii în domenii heterogene, cu care nu va avea nimic comun, adică irosirii ireversibile, dezmembrării sufletești, eșecului.

Despre Don Ramon Menendez Pidal, primul lucru pe care orice studiu îl menționează fără greș este : discipol al lui Menendez Pelayo. Să parcurgem atunci o monografie închinată lui Don Marcelino Menendez Pelayo (1856—1912); de la primele pagini vom întîlni asemenea prețuiri : „adevăratul său profesor a fost Mila y Fontanals (1818—1884) — cunoscător al filologiei romanice inițiată de Federico Diez [...]" și așa, la nesfîrșit, o verigă se întregește cu cealaltă, se sudează mai apoi cu asemenea strășnicie încît orice încercare de zmulgere din totalitate devine imposibilă. Mai mult încă, deși opera acestor mari profesori se impune ca o neprețuită contribuție la cultura hispanică și universală, sămînța lăsată de ei în cugetele discipolilor direcți sau indirecți, se dovedește a fi infinit mai fecundă decît litera moartă. Cît despre relația maestru-discipol de care pomeneam mai înainte, adevărata ei încoronare este prinosul de recunoștință plătit de discipol, atunci cînd fructele colaborării s-au pîrguit iar împrejurările o permit : la moartea lui Mila y Fontanals, „hîrtiile sale au trecut prin testament discipolului preferat, Menendez Pelayo, care a condus editarea **Operelor Complete** — în opt volume — publicate la Barcelona între anii 1888—1896".

Nici măcar nu e necesar să ne căutăm exemple atît de departe, din moment ce ne putem mîndri, aici și acum, cu o școală de comparatism ieșită din strădania lui Ramiro Ortiz — cel care, descoperindu-l cu ochi sigur pe Călinescu, avea să-l trimită la Roma, la școala română condusă de Pârvan. Ce a însemnat pentru cultura noastră contactul învățăcelului Călinescu cu „Istoria literaturii italiene" a lui De Sanctis nu mai trebuie demonstrat, după cum prea puțin avem a insista aici asupra datoriei ultimei generații de critici români față de magistrul Călinescu.

Pe urmele marilor profesori... Fericiți acei dintre noi care se pot considera, în deplină sinceritate față de sine, nu produsul întîmplării oarbe, a rătăcirii printr-un necunoscut mereu mai dens, mai absurd și mai dușmănos, ci rezultatul modelării îndelungi și răbdătoare a mîinilor meșteșugite ale marilor dascăli !

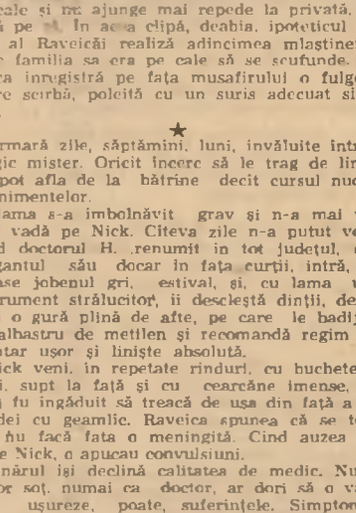

Desene de Ioan Cârdei

atelier literar
poșta redacției

LICI R.S. : E ceva, parcă (încă nu destul de concludent) mai ales în „Marină" I, II și „Apărarea plopilor" (care manifestă și ea, mai de grabă, înclinații poematic-eseistice). Să vedem ce mai urmează.

MIA DAN POPESCU : Lucruri de început, sovăitoare, dominate de convenționalism și locuri comune școlărești. Ici-colo, însă, pare să se audă și cîte un sunet ceva mai curat și mai sincer, care poate însemna o speranță. Dar e nevoie de multă muncă, studiu aprofundat, lectură variată, ambiția neistovită a autodepășirii, ambiția de a spune mereu altceva și altfel (în loc de a relua la nesfîrșit formule convenționale, uzate, de „carte de citire").

A. VOISINE : Dezamăgitoare, noile texte, tulburi, nesigure, revenind la improvizația facilă, diletantă, „la botul calului", pline de metafore aproximative, forțate, pestrițe, cu o versificație neglijentă, lipsită de acuratețe. Nu se poate progresa în acest mod, — poezia cere mai multă dăruire, mai multă pasiune, ambiție și exigență, mai multă muncă și curiozitate studioasă pentru marile experiențe lirice de ieri și de azi. Firește există și în manuscrisele de-acum cîteva accente răzlețe, care amintesc de unele promisiuni inițiale (ca de pildă, în „Mușcătura" cu un final ratat, de gust îndoielnic, sau în „Terra", „Foc viu", etc.), dar nici unul nu atinge nici măcar nivelul paginilor anterioare. Sperăm să primim cît de curînd vești mai bune.

C. GH. NAIDIN : Nu sînt noutăți deosebite, dar texte ca „Repararea scaunelor", „Praf și nulbere" reprezintă, pare-se, noi motive de speranță. (Deocamdată, cele două piese nu sînt destul de echilibrate în argumentația metaforică, în expresie).

R. SINGUR : Unele semne, mai mult sau mai puțin concludente, mai ales în „Pămîntului", „Asa", „Cod". Să vedem ce mai urmează.

FLORIAN N. : Niște „făcute", într-un joc stilistic eminescian-folkloric, dar nu lipsite de interes și de perspectivă.

GEORGIANA ROȘCA : „Poștașul" nu are ore de primire la redacție (neaflîndu-se în București), dar primește (cu promptitudine) toată corespondența (expediată poștal sau depusă personal) ce i se adresează la „Luceafărul".

BUBULEEA OT DE CAI : Ca parodie (ori pastișă) după cronica sportivă a lui Fănuș Neagu ar putea fi ceva.

I. DEACONESCU : Vă mulțumim pentru atenția acordată (datele — și celelalte la care vă referiți se găsesc prin diferite lucrări apărute — ce nu vă e la îndemînă, nici nu merită atenție). Versurile sînt, în general, modeste, convenționale, ceva mai bine în „Grigorescu".

NICUȘOR BĂGESCU : Ne comunicați (în versuri ?) că n-aveți „pile cu renume" și că n-aveți nici „cu ce face cadou", ca să ne convingeți să vă scoatem din categoria „nimic nou". Desigur, e foarte trist că vă lipsesc niște lucruri pe care le prețuiți atît de mult. Dar, dacă tot v-ați apucat să suferiți pentru ceea ce vă lipsește, atunci e cazul să începeți cu cea mai gravă și mai totală absență, aceea a talentului. Absența cu atît mai gravă cu cît „marfa" cu pricina — v-o spunem cu nelimitată bucurie, dv. și celor deaceeași teapă, care s-au obișnuit cu gîndul că totul în viață, absolut totul, se poate rezolva prin „pilă" și „ciubuc" — ei bine, acest „articol", talentul, e printre puținele care nu se pot cumpăra și vinde(cu nici un fel de „valută"), nu se pot trafica, sterpeli, delapida, nu se pot obține de la „bursa neagră", nici din trusca „etică" comună a hatîrului, nepotismului, complezenței reciproce sen „o mînă spală alta" sau „una mîe-una tie", etc. (E adevărat, însă că, de la o vreme, se pare că nu mai e suficient să ai talent ; e bine — se zice — să deții și niște „argumente" din cele pomenite mai sus — și asta tot din pricina unora ca dv. !).

MANUSCRISE NEÎNCĂLITE : „Moarte cotidiană" etc. ; „Ev. mediu", „Baladă siderurgă", „Mina", „Pescărușii", „Semnul meu" „De m-ai iubi", etc. ; „Hoții de cai" (povestire) : „Poeme pentru toți" ; „Chemare", „Cîntec", „Epsilon", etc. ; „Marile chemări", „Regret", „De ce dorm ?" ; „O noapte tainică" ; „Idealului", „Moralul", „Însingurato", etc. ; „Noaptea", „Jocul de cărți", „Vis de matematică" etc. ; „Crispat", „Doi", „Limpede" etc. ; „Metamorfoză" ; „Vis ciudat", „Astrală simfonie", „Peisaj cosmogonic" etc. ; „Aswatha", „Ospeția noastră", „Regret de toamnă", „Așteptare" etc.

Șt. Vergu, Louis de Feu (versuri și proză), **Ionel, Armina Raiu**, (pe viitor, texte dactilografiate), **Canal, Dascălu, Bradea Vasile, Filip Rohan, Doina Bumeci, I. Delacerna, Alex. Udrea, Delabaian, Gram, Dumitru Eftene** : Nimic nou !

Geo Dumitrescu

Apa și pietrele

E o binecuvîntare să treci
E un supliciu să rămîi
Trecerea lasă urme care nu pe ea o dor
Iar cel rămas în sine e mai greu de recunoscut
Decît cel care a trecut în altul

BOGDAN AMIRA

Dacă îți spun

Dacă îți spun că împreună cu tinerețea mea
am iscat primăvară în piața
prin care se zvonea că-mi va trece iubita
dacă îți spun că visam atît de mult
încît nu știam ce să fac cu arborii
nu știam ce forme să mai dau frunzelor
mă vei crede că în diminețile de mai
grădinile sînt ametite
mă vei crede că mă întorc spre pămînt
cu mai puține umbre
cu mai puțină liniște
punîndu-mi în primejdie viața
eu cel care port în buzunare viitorul
ca pe o vrabie.

V. PETRESCU-MĂRGEAN

Ca o părere umbra poetului

„Ia-ți arma și umblă !" i se spuse
și-un pumn de cartușe pe gură-i turnă
(de-atunci poetul cu vorba poate ucide),
copac cu rădăcini în stele, cu frunze-n
ochii luminați ai femeilor și mugurul
dulcilor fructe-n cuvînt — sufletul luîndu-și
drept armă, la întîmplare porni...
Împietrea-n uimire, lîngă un zid din
cărămizi din sînge, cel în drum întîlnit,
douăsprezece soldați, fiecare c-un alb
porumbel pe umărul drept, luau spre
pieptul lui linia de ochire,
poetul, încărcîndu-le armele cu profuri stelare
și cînt de fecioară, foc ! — comanda...
Mingiia, după aceea, fruntea celui din
douăsprezece răni singerînd și-n
palme de lumină și miere
blînd în uitarea de sine-l scufunda.

Tîrziu,
cînd cel scufundat în uitare, înapoi
spre drumu-i început încerca a privi,
ca o părere zărea umbra poetului, pe-un
deal printre faună și satiri, în lumina
apusului dintr-o hartă de ape cîntînd,

Și fericit cădea înapoi...

THEODOR PURICE

Obiceiuri

Aproape de adevăr sînt
cu această pornire
de a mă duce pe cîmp cu o sapă
să tai mărăcini,
deși am o mare plăcere
să-i scot așa, delicat
din cele mai mici firișoare
să-i ridic o elipă în aer
și să-i privesc drept în țepi
pînă se blegesc neputincioși
ca niște triste coarne de melc

Aproape de adevăr sînt
cînd mă duc din ce în ce mai
des pe cîmp
bucuros să trăiesc
scutit de acest ingrat obicei
cu mărăcinii...

VALENTIN POPESCU

Voroneț

1.

N-am să-ți conduc mîna cu mîna mea
zugrăvule. Uimirea ta îți-ajunge.
Minunile în fugă ale lumii
îngenunchează-n vorul prispei tale.
Trufia nimănui n-a putut
să le împrumute deșertăciunea.
Nici o poftă n-a putut
să le mute în casă străină.

2

Ce culori are lumea ?
albastre, albastre, albastre.
Cum e sufletul tău, prietene ?
Albastru.
Albastră e noaptea.
Albastră e apa pe care o bem
și apa care ne bea.
Albastru ochiul meu care la scoate din moarte.

4.

Se iscălea punînd degetul pe oglinzi.
A inventat albastrul de inimă.
A murit înotînd prin pereți.
Ca o vamă
între ferestrele deschise ale zilei
și duhul apelor
veghează mînăstirea.

Dar degetul turlei sale
ce ne-arată-n cer ?

4.

A căzut un ochi din văzduh.
Stă singur, suferind, în marea verde.
Cînd îl descapăr
lacrima lui este pe fața mea.

NELU STANCIU

Esențial

E noul carnaval și măștile
s-au învechit.
Vag prăfuite, ușor crispate,
masca ta de ceară,
masca mea de mătase.

Tîrziu ajungem. Prăvălia
cu măști s-a închis.

Rămași cu-aceeași
tăcută mimică
de ceară și mătase,
în umbra
luminilor vom sta
sub focul
de artificii al iluziei. Esențial
doar punctul de vedere,
înfipt ca o săgeată,
într-o rotundă
convingere de rumen
și gigantic măr.

LILIANA POPESCU

Tînărul Eminescu

Urmare din pag. 1

de două ori pilduitoare. Întîi, pentru modul lucid în care poetul își privește propria sa creație. Citind, la început, două versuri din *Irimiada* lui Schiller („*In Germania totul a degenerat în versuri și proză / Ah, și ce departe de noi este trecutul de aur !*", în text în l. germană, n.n.), poetul mărturisește sugestia care l-a inspirat, „*numai că el* (Schiller, n.n.) *făcea un compliment trecutului, pe cînd aplicat la noi românii, mi se pare a fi un adevăr*". Unii comentatori ai timpului, între care chiar și Maiorescu, dar învinuirea a fost perpetuată și după aceea, au văzut deșarte laudele aduse de poet predecesorilor într-ale scrisului, pe cînd Eminescu avea, încă din geneza poemului, conștiința deplină a rolului gnomic al *metaforei* sale : „*Poate că Epigonii să fie rău scrisă. Ideia fundamentală e comparațiunea dintre lucrarea încrezută și naivă a predecesorilor noștri și lucrarea noastră trezită dar rece*". *Trezită*, aici, în sensul de lucidă, sau cu o vorbă a poetului, *conștientă*. Tablouri lirice tinere de atunci e cuprins de Eminescu în liniști sigure, de unde și crezul că prin *Epigonii* face nu doar operă poetică, ci și operă de îndreptare : „*Prin operele liricilor români tineri să manifestă acel aer boinav deși dulce, pe care Germanii a numesc Weltschmerz* (pesimism, n.n.). *Așa Nicoleanu, așa Schelitti, așa Matilda Culger — e oarecum conștiința adevărului trist și sceptic, învins de către colorile și formele frumoase — e ruptura între lumea bulgărului și lumea ideei. Predecesorii noștri credeau în cesa ce scriau, cum Shakespeare credea în fantasmele sale...*".

După toate aceste „explicații", care denotă comprehensiunea momentului poetic de atunci cum și înalta pedagogie pe care o țintea prin poemul său, — în care măcar anumite sonuri prevestesc vibranta *muzicalitate* de mai tîrziu — tînărul Eminescu devine îndoielnic cu propria-i lucrare, deci sincer modest : „*Încă una. Mi se pare* (un structuralist ar observa aici frecvența acestor locuțiuni ale îndoielii) că *strofa a treia nu se prea potrivește cu întregul. Se poate cum că numai mi se pare, se poate cum că altele mi s-or fi părînd bune și-or fi rele; în fine, ceea ce nu se va potrivi, puteți șterge în bună voie. În caz de-a șterge strofa a treia, — apoi veți fi bun de-a corege* într-a patra — *vorba zidia în zidind : «Eliad zidind...». Emițînd strofa a treia ar suna mai bine cons estfel*".

Iar, într-o *nota bene* : „*În caz de-a-mi răspunde în Corespondința Redacțiune:. veți binevoi a o face fără loc și nume, sub cifra ȚZ*". Nici dorința ușuratică de a-și vedea cu orice preț numele tipărit și nici orgoliul năucitor de a se ascunde în dosul unui pseudonim bombastic. El, tînărul Eminescu, deja atît de inavuțit spiritualicește la acea dată (vezi mărturisirile lui Slavici) și intrat pe făgașul marii poezii (publicase de-acum *Venere și Madonă*) se ascunde, parcă umil, în umbra unei „cifre".

Tot în această epistolă intîlnim un pasaj care dă seama despre armonioasele raporturi ale poetului cu colegii de generație, cu debutanții, ca și el, ai timpului. O nobilă loialitate, o afîntă precauție pentru susceptibilitățile tovarășului începător într-ale scrisului se desprinde din aceste rînduri : „*Între corespondențele Redacțiunei am văzut un răspuns către V. Dem. — Dacă e Vasile Dimitrescu acela cărora i-ați răspuns, aș vrea a vă aduce aminte că o respingere prea aspră îl poate face să se îndoiască de sine însuși și că poate e rar un om, care să se descurajeze mai lesne ca Dimitrescu (—) Dimitrescu nu e un geniu, deși e un poet. Poate că nu mi-o veți ține de rău, că v-am făcut observația aceasta, dar am cumpănit respectul ce vi-l datorez, cu iubirea ce-o am pentru descurajatul meu amic*".

Într-adevăr, nu geniu, dar nici măcar talent autentic n-a fost Vasile Dimitrescu, însă ce frumoasă latură morală a poetului răsfrîng aceste șiruri ! Să nu uităm că tînărul Eminescu, el însuși preocupat de înființa sa afirmare, ajută cu generozitate debutul lui Slavici, după ce-i caligrafiază cu măiestra sa pana manuscrisele zgrunțuroase ale acestuia și după ce i le „corege" cu deplină intuiție a armoniilor interne. Mai mult, îi sugerează acestuia și teme proaspete : „*În fine am vorbit cu Slavici, pentru articolele asupra Ungurilor. Bietul om s-a cam descurajat, cînd a citit studiile de Xenopol, pentru că simțea că n-o să poată scrie aceiașta așțel ; dar asta a fost totdeauna impulsul de căpetenie, care-l va face să vă dea niște articole într-adevăr bine scrise și corect cugetate*". (Scrisoarea din 4/16 septembrie 1870).

Poeziile trimise *Convorbirilor literare* poetul le dă cu titlu de încercări. Redactorului îi este lăsată latitudinea să opteze asupra valorii fiecăreia dintre ele și să le aducă întreprinderile de rigoare, ceea ce Iacob Negruzzi nu va prea face, nu însă și Maiorescu : „*Mă mir de ce mai cereți autorizarea mea întru suprimarea strofelor rele, cînd eu n-am dat-o de mult cu atîta încredere și, vă asigur, cu atîta bucurie. Ștergeți numai, pentru că nu sînt tămarnic de loc în ceea ce scriu ; știu numai prea bine, că chiar ce romîne nețeri nu-i din o-o mină deosebită. Slavici asemenea vă autorizează pe deplin orice schimbare sau suprimare ați găsi de cuviință*". (Scrisoarea din 6 februarie st. n. 1871).

Aceeași încredere în redactorul său și aceeași luciditate în conștientă a debutantului și în scrisoarea din 11 februarie 1871 : „*Apoi vă mai aștept versuri de-ale mele. Bune sînt, că nu rele ; poate însă să nu fie cu destrucțiile rele. Ștergeți ce vi se va părea bun de șters*".

Abia tîrziu de tot, adică în anul 1873, cînd Poetul lucra de-acum la *Timpul* și aceste cîteva versuri poetice îi spune, în corespondență, acelușiași redactor Iacob Negruzzi să nu-i mai schimbească nici măcar o virgulă din *întregul* lui manuscript : „*Deci trimit această coală de versuri, făcînd trei rugăminți cît se poate de stăruitoare, a căror împlinire voi privi-o totdeauna ca un deosebit semn de prețuire. 1) Să nu se schimbe o iotă din cele ce am scris, căci îndată ce ies tipărite cu ideiturile mele, răspunderea greșelilor mă privește pe mine ; 2) să se tipărească turpatru de o dată ; 3) să nu aibă în marginea paginii nici o greșeală de tipar* (Scrisoarea din ian. sau febr. 1873).

Lecția debutantului Eminescu abia schițată aici, rămîne fecundă pentru noi toți, fie că unii mai sîntem tineri la început de drum creator, fie că sîntem redactori cu oarecare stagiu și merite care rămîn să se adeverească mai tîrziu. Și în această privință Eminescu ne este un generos învățător.

Cireși pietroase și călare

Urmare din pag. a 6-a

Văzusem, într-o seară, incendiul de la brutărie, pe Negru-Vodă, tulumbele roșii ale pompierilor, jeturile înalte de apă... . În astfel de ocazii, el își lua, deobicei, din cuier, canotierul sau pălăria de fetru, după sezon, și pleca la berărie sau la vre-una din surorile lui.

Cînd cu cireșile, a fost prea de tot. A bătut-o bine, pe înfundate, în dormitor, ca să nu asist la scenă, să nu mă sperii. Ședeam în sufragerie, cu fața la „trumeau" — așa îi spunea mama mătușei cu oglindă înaltă — mă uitam la mobilul cu cireși pe urechi care mă privea din oglindă. Nu vedeam decît partea de sus a capului, pînă la gură și totul mi se părea extraordinar de palpitant, ca și cum aș fi fost pe o scenă și aș fi jucat, într-un rol pe care nu-l înțelegeam bine dar a cărui măreție o intuiam.

Fusesem la Teatrul Național, cu mama mare, văzusem Regele Lear, apoi trecusem vizavi, pe Calea Victoriei, la cofetăria Riegler. Ciocolata era fierbinte, cu spumă albicioasă de frișcă. Eu, pe canapeaua de pluș roșu, ea, de cealaltă parte a mesei; de marmură, cu pălăria ei neagră, în formă de trigon.

Cordelia era mai frumoasă ca mine, nu era tunsă zero, dar aimțeam că am în mine aceleași resurse sufletești și că aș fi gata să-l iau pe tata la mine, sărac, părăsit, să-l salvez. Mi se rupea inima de mila lui că o bătea pe mama și că ea îl blestema așa de urît.

Ciudat că n-am prea suferit cînd a dispărut. Așa trebuie spus, „a dispărut", nu „a murit", pentru că nu aveam conștiința morții, adică realitatea ei nu-mi atingea mierul firii. Cînd plăcea greu, pe moarte, mama m-a îndepărtat de-acasă — am stat la unchi-meu Marcus — și cînd m-am întors, ogînzile erau acoperite cu cearceafuri albe și nici urmă din el nu mai exista în casă. (Pisica i-a amuțit. Asta aveam s-o aflu mai tîrziu. Era o pisică anormală. A urlat ca un cîine, n-a mai vrut să mănînce și a pierit).

Era un sfîrșit de vară, cînd m-a dus mama prima dată la circiumi. Filantropia, unde e înmormîntat (tatăl a dispărut în luna iulie). În trăsura cu mașcal, eram noi trei : mama, mama mare și cu mine. Eu, pe strapontină, în fața lor. Știam ce așteaptă de la mine : să fiu tristă. Aveam o fundă neagră în păr — mot — și cocoloc alt negru, la rochia albă, pînză de vară. Îmi repetau de cîteva ori, în mașina mea : „tata a murit", dar eu nu cu cît mai mult îmi spuneau „cerul e albastru", „mîine are parte anotimpuri". Nu trezea în mine nimic. Mă uitam la ele ce aer artificial aveau și cum îmi impuneau cu tot dinadinsul să fiu tristă — știam eu ce știam, că doar trăgeam cu urechea cînd coceau și bîrfeau pe șoptite, și eu mă făceam că cresc — îmi venea să rîd și am rîs, în trăsura care pe ducea, trap, trap, spre Capu Podului.

— Acuși te pleznesc, țeșcănico, mi-a spus mama mare. Mama, indolentă, își ațintă asupra mea ochii ei albaștri, frumoși, și au spus rîmat. La cimitir bulzii albine, mormintele erau năpădite de-o vegetație luxuriantă, mirosea bine, a căldură de București, cum îmi plăcea mie.

Văzusem, într-o seară, incendiul de la brutărie, pe Negru-Vodă, tulumbele roșii ale pompierilor, jeturile înalte de apă... . În astfel de ocazii, el își lua, deobicei, din cuier, canotierul sau pălăria de fetru, după sezon, și pleca la berărie sau la vre-una din surorile lui.

Cînd cu cireșile, a fost prea de tot. A bătut-o bine, pe înfundate, în dormitor, ca să nu asist la scenă, să nu mă sperii. Ședeam în sufragerie, cu fața la „trumeau" — așa îi spunea mama mătușei cu oglindă înaltă — mă uitam la mobilul cu cireși pe urechi care mă privea din oglindă. Nu vedeam decît partea de sus a capului, pînă la gură și totul mi se părea extraordinar de palpitant, ca și cum aș fi fost pe o scenă și aș fi jucat, într-un rol pe care nu-l înțelegeam bine dar a cărui măreție o intuiam.

Fusesem la Teatrul Național, cu mama mare, văzusem Regele Lear, apoi trecusem vizavi, pe Calea Victoriei, la cofetăria Riegler. Ciocolata era fierbinte, cu spumă albicioasă de frișcă. Eu, pe canapeaua de pluș roșu, ea, de cealaltă parte a mesei; de marmură, cu pălăria ei neagră, în formă de trigon.

Cordelia era mai frumoasă ca mine, nu era tunsă zero, dar aimțeam că am în mine aceleași resurse sufletești și că aș fi gata să-l iau pe tata la mine, sărac, părăsit, să-l salvez. Mi se rupea inima de mila lui că o bătea pe mama și că ea îl blestema așa de urît.

Ciudat că n-am prea suferit cînd a dispărut. Așa trebuie spus, „a dispărut", nu „a murit", pentru că nu aveam conștiința morții, adică realitatea ei nu-mi atingea mierul firii. Cînd plăcea greu, pe moarte, mama m-a îndepărtat de-acasă — am stat la unchi-meu Marcus — și cînd m-am întors, ogînzile erau acoperite cu cearceafuri albe și nici urmă din el nu mai exista în casă. (Pisica i-a amuțit. Asta aveam s-o aflu mai tîrziu. Era o pisică anormală. A urlat ca un cîine, n-a mai vrut să mănînce și a pierit).

Era un sfîrșit de vară, cînd m-a dus mama prima dată la circiumi. Filantropia, unde e înmormîntat (tatăl a dispărut în luna iulie). În trăsura cu mașcal, eram noi trei : mama, mama mare și cu mine. Eu, pe strapontină, în fața lor. Știam ce așteaptă de la mine : să fiu tristă. Aveam o fundă neagră în păr — mot — și cocoloc alt negru, la rochia albă, pînză de vară. Îmi repetau de cîteva ori, în mașina mea : „tata a murit", dar eu nu cu cît mai mult îmi spuneau „cerul e albastru", „mîine are parte anotimpuri". Nu trezea în mine nimic. Mă uitam la ele ce aer artificial aveau și cum îmi impuneau cu tot dinadinsul să fiu tristă — știam eu ce știam, că doar trăgeam cu urechea cînd coceau și bîrfeau pe șoptite, și eu mă făceam că cresc — îmi venea să rîd și am rîs, în trăsura care pe ducea, trap, trap, spre Capu Podului.

— Acuși te pleznesc, țeșcănico, mi-a spus mama mare. Mama, indolentă, își ațintă asupra mea ochii ei albaștri, frumoși, și au spus rîmat. La cimitir bulzii albine, mormintele erau năpădite de-o vegetație luxuriantă, mirosea bine, a căldură de București, cum îmi plăcea mie.

Ovidiu Cotruș

O Din Ardeal ne vine știrea dureroasă a pierderii unuia dintre cei mai străluciți și buni prieteni. Ovidiu Cotruș a fost exemplul viu al inteligenței, în accepțiunea ei pură : discernămînt și claritate, transformate apoi într-o formă de viață, care făcuse din persoana sa un adevărat diamant intelectual. Era o minte cum rar se află, un om luminos, a cărui conduită se supunea cu totul unui radicalism al gîndirii menit să-l urce pe cele mai înalte trepte ale realizării. Argumentele vor fi aflate de azi înainte numai din cărțile sale, și cît de greu ne resemnăm la această crudă realitate ! Puținii care l-au cunoscut ca om vor păstra însă neuitată marea sa căldură, devotamentul prieteniului, incapacitatea de a minți și de a face un gest împotriva convingerilor și aspirațiilor sale. Ovidiu Cotruș era un exemplu de umanitate românească, o ființă pentru care s-a distilat îndelung substanța morală, atingînd aproape desăvîrșirea. Prezența lui însemna civilizație, tensiune a gîndirii, opinie îndelung elaborată. Nimic nu-i repugna mai mult decît improvizația și grabă sau decît cealaltă extremă, scleroza și osificarea gîndirii. Era alt de viu, încît ne este astăzi peste putință să spunem că, la numai cincisprezece ani de ani, zîmbetul său ironic și deschis s-a stins pentru totdeauna.

Criticul a publicat mai ales în Familia, și viața sa din ultimul deceniu a fost legată de existența revistei arădene. Pentru a mișca de aproape ceea ce pare a avea Ovidiu Cotruș, este șfichiuitor faptul că s-a dedicat analizelor literare, ocolind generalitățile pripite. De asemenea, era preocupat numai de operele edificante, capabile să definească un anume tip de umanitate și să întărească energia morală a omului ce tinde spre absolut. Îndrăznim să credem că era unul dintre cei mai buni cunoscători din lume ai operei lui Claudel, eminență care-i fusese de față recunoscută chiar de compatrioții marelui poet. A publicat analize definitive în legătură cu piesele lui Beckett, iar cele două cărți, Mateiu Caragiale și Titu Maiorescu și cultura română, cea dintîi apărută chiar în aceste zile, iar cealaltă atîtă încă numai în paginile Familiei, reprezintă contribuții peste care nu se va putea trece. Ar fi totuși prea puțin să circumscriem ceea ce a întreprins Ovidiu Cotruș numai la scrisul critic, aricît de valoros. Există în articulația gîndirii sale un element de durată, care vine din faptul că meditația asupra textului literar se făcea din perspectivă existențială. Cultura era pentru el viață îmbogățită prin eternitate. De aceea, în zilele despărțirii de Ovidiu Cotruș mă gîndesc la parabola filozofului care slăvea soarele în declin, pentru că era generos, umplînd de aur pînă și barca celui mai umil pescar. Tot așa, anul acesta intrat în declinul său aurit al toamnei este îmbogățit pentru noi cu Mateiu Caragiale, cartea apărută la „Minerva". Așteptînd ca cineva să se îngrijească de publicarea volumului Titu Maiorescu și de celelalte studii risipite de Ovidiu Cotruș în reviste, încercăm să depășim nedreptatea morții sale premature, afirmînd încrederea noastră în durata scrisului său !

Aurel-Dragoș Munteanu

Profesorul de literatură

Urmare din pag. 1

rentia, învățînd memoria, înfrumusețează și perfecționează toate facultățile. Acela ce le cultivează nu cunoaște a se mîndri pe sine însuși, ci a înălța pe alții la cea mai înaltă perfecțiune...".

Cărturarii români din toate timpurile știau că învățarea literaturii, deprinderea scrierii și a vorbirii corecte constituie modalități de formare a vieții sociale de educare a gustului, de emancipare a ființei umane spre idealuri mai înalte, de deprindere a unui comportament social de o înaltă ținută morală.

Constantin Diaconovici Loga ne atrăgea atenția încă din 1821 că un popor dornic să progreseze are nevoie de școli, cărți și bărbați învățați. Or, printre oamenii învățați ai țării noastre au figurat întotdeauna și numeroși profesori de literatură, inițiați în toate treptele de dezvoltare a învățămîntului.

De la Ion Creangă pînă la neuitații autori de manuale de școli secundare ca Bujor, Iloasa, Nedioglu sau marii maeștri ai învățămîntului superior ca Mihail Dragomirescu, Tudor Vianu, Dimitrie Popovici, Ion Breazu, cultul marilor valori ale culturii a fost întreținut cu o dragoste și dăruire totală.

De altfel cine poate uita că aritia dintre criticii noștri de seamă au fost profesori de liceu. De la Eugen Lovinescu, Perpessicius, Pompiliu Constantinescu pînă la Vladimir Streinu și Șerban Cioculescu, magistratura învățării literaturii a fost întreținută de nume ilustre, alături de care ar merita să fie amintiți astăzi dintre marii **dascăli anonimi**, răsoinditi în cele mai îndepărtate școli de pe întinsul patriei noastre.

Integrat în șoatiul unor ample și complexe canale de informare și educare a tineretului, învățămîntul a trebuit în mod firesc să-și păstreze caracterul mobil, adaptarea lui organică la cerințele societății din fiecare epocă fiind o necesitate firească.

Nimeni nu va contesta faptul că explozia de informație, determinată de specificul civilizației actuale, a dus la seîsibile modificări în strategia **de informare** a tineretului. Conceptul de **cultură generală** a fost și el supus în acest timp unor multiple transformări. Civilizația **industrială** cu toate consecințele sale, apariția unor noi discipline științifice etc. fac ca patrimoniul de informații generale să nu mai fie cantonat la literatură, artă, filosofie, muzică sau la **vorbirea frumoasă**.

Modificarea ponderii unor canale de informare și instruire a tineretului este firească, dar ea nu trebuie să se soldeze cu diminuarea masivă a semnificației cunoașterii literaturii pe diferitele trepte ale învățămîntului.

Să nu uităm că timpul și spațiul acordat **tuturor tinerilor** pentru cunoașterea literaturii, deprinderea scrierii corecte și a vorbirii clare, cultivate, există o singură dată în istoria formației fiecărui tînăr, și anume, atunci cînd este parcurs învățămîntul secundar. După această urmează profesionalizarea, specializarea, orientarea unidimensională, **restul** fiind un spațiu liber de opțiune a fiecărui om.

Dar cum în vremea noastră profesionalizarea începe timpuriu, încă în anii de realizare a culturii generale, riscul cunoașterii sumare, insulare, superficiale a literaturii naționale, ca și a nedeprinderii unei **vorbiri corecte**, este din ce în ce mai mare. Cineva s-ar putea întreba de ce este nevoie ca un cazangiu, un strungar, un vînzător de alimentară, un pantofar, un **șofer** etc. să știe ce este cu Eminescu și Caragiale, cu Arghezi și Rebreanu, cu Eugen Barbu și Marin Preda, cu Nichita Stănescu și Marin Sorescu.

Altcineva ar putea de asemenea spune de ce anumite categorii profesionale de factori pur tehnici ar fi obligate să facă corect acordul dintre subiect și predicat, să se exprime coerent, să gîndească după legile logicii formale.

Se cuvine să precizăm de la început că într-o societate cu năzuințe multilaterale, apariția **omului unidimensional** este o aberație, un act de incompatibilitate cu legile de dezvoltare a acestei societăți. Or, într-o asemenea societate, orice disparitate între **civilizația tehnică** și **cultura umanistă** apare ca o abatere de la înțelegerea exigențelor spirituale ale ființei umane.

Între **docere** și **delectare** se înscrie literatura. Ea nu este nici **instrucție** pură nici un act **utilitar** care să aducă deprinderea unei **meserii rentabile**, nici mijloc simplu de **amuzament**.

Desigur că sîntem încă departe pînă cînd scriitorii vor scrie nostalgic un **requiem pentru profesorul de literatură**. Dar nu trebuie să ajungem aici. Să nu uităm că profesorul de literatură îi învață pe copii dragostea dintîi pentru cartea literară, să nu eludăm faptul că tehnicianul și omul de știință imprimă muncii o finalitate majoră, determinată de educația lor umanistă. De aceea, lauda noastră vizează dascălul necunoscut și exegetul universitar celebru, popularizatorul de carte literară și specialistul erudit. Locul, ponderea lor în școala noastră nu constituie un **act ornamental**, ci o necesitate spirituală firească.

Cine (ne) fluieră?

sport

● **Războiul psihologic dinaintea meciului Spania — România a început odată cu întîlnirile din cupele europene. Nu am văzut meciul Stelei, dar l-am văzut pe al lui Dinamo. Arbitrul este direct implicat în „starea fotbalului" de la el din țară, el exprimă prin deciziile sale modul în care s-a obișnuit să vadă fotbalul. Privit prin fluierul arbitrului, miercuri și joi seara, fotbalul din Elveția și Turcia n-are nivel continental, lucru de altfel oglindit și prin rezultatele de la cluburi și la naționale. Ne mirăm cu atît mai mult delegarea unui arbitru submediocru dintr-o țară fără firmă în lumea fotbalului, cu cît adversara lui Dinamo, Atletico Madrid, venea la București „nureolată" de gravele incidente pe care le-a provocat în aceeași competiție, anul trecut, în Scoția cînd a avut 3 sau 4 jucători eliminați. Să nu se fi gîndit nimeni că o asemenea echipă, care-și „demolează" adversarele pînă și pe terenurile acestora, impune prezența unui arbitru de maximă autoritate care să nu se lase impresionat de scînteile din ochii lui Pereira, Capon, Robi și compania ? Să nu-și fi amintit nimeni de acest Capon căruia îi mai lipsește doar un „e" și o sapă ca să-și ingroape adversarul, ori de acest Pereira, venit în Europa ca să colecționeze tibii pentru acasă ? Rar ne-a fost dat să vedem o mai mare confuzie între ceea ce se cheamă joc dirz, bărbătesc și joc dur, huliganic într-o partidă de fotbal. Să fim bine înțeleși : nu pledăm niciodată pentru domnișoarele pe crampoane, dar nici nu putem fi în nici un fel partizanii celor pentru care mingea de fotbal este numai un pretext de cotonogeală, de lovire obstinată a adversarului pînă cînd acesta își dă duhul. De aceea, ori de cîte ori Tălnar avea mingea, ne era pur și simplu frică de ce i se putea întîmpla. De altfel, i s-a și întîmplat de cîteva ori sub privirile încețoșate ale arbitrului.**

Acesta, deși a arătat repede cartonașul galben, a fost atît de neconvingător, încît nu l-a crezut nimeni, jocul degenerînd pe măsură ce faulturile grosolane ale madrilenilor erau nesancționate nici în careu, dar barem ceva mai încolo. S-a ajuns la acel moment penibil din finalul partidei în care a fost eliminat, ca primă compensație a celor doi eliminați de la oaspeți, Lucuță, jucător care nu avea altă vină decît de a se fi echipat în alb. A doua compensație s-a dat în mare grabă : arbitrul a fluierat sfîrșitul partidei cu peste cinci minute mai devreme, ca nu cumva cei de la **Atletico** să obosească jucînd în 9 oameni. Deși protestau ori de cîte ori aveau vreo ocazie, de data aceasta Capon, Aguilar, Ruben Cano și Ayala s-au grăbit să părăsească terenul, mulțumiți cu o înfrîngere la limită în care golul lor poate valora cît două la Madrid. Am insistat asupra arbitrajului deoarece acesta a împiedicat în primul rînd desfășurarea unui joc normal, defavorizînd în primul rînd echipa noastră (care a și primit golul dintr-o fază în care Sătmăreanu II, iritat, a protestat, în loc să joace). Nu vrem însă să se creadă că vrem să schimbăm (nici nu se poate) rezultatul tot referindu-ne la arbitrajul dezastruos al lui Ok Hilmi, nici la acela, cel puțin dubios, al lui Doerflinger la Barcelona. Din această confruntare a primelor noastre două echipe cu echipele spaniole se pot trage multe învățăminte care ar fi de dorit să fie aplicate de antrenorii naționalei noastre în vederea pregătirii partidei cu Spania de la Madrid, mai ales în ceea ce privește apărarea, îngrijorător de vulnerabilă. Să nu uităm totuși că în ciuda acestor rezultate care au ridicat, probabil, moralul fotbaliștilor spanioli și al antrenorilor lor, reprezentativa României are cele mai mari șanse de calificare la mondiale în urma rezultatelor bune de astă primăvară. Credem în continuare în aceste șanse ale noastre cu condiția ca arbitrii competenți, obiectivi, autoritari să asigure desfășurarea partidelor într-un adevărat spirit sportiv, de luptă cinstită și bărbătească, în limitele exacte ale regulamentului. Acești arbitri există însă numai acolo unde fotbalul se afirmă ca atare.

Discobol

m a p a m o n d

Ţindale

Însemnări de călătorie din R. P. D. Coreea

La Su Hing, — aproximativ 60 de kilometri de Phenian — ni se spune că cel mai bătrîn om din aşezare ar dori să stea de vorbă cu noi. „N-am vrea să răspundem invitaţiei ?" Iată-ne în casa lui Ţăn Kiong Hng. Are 75 de ani şi e de părere că nu-i bine să fie numit „cel mai bătrîn". Explică şi de ce, în timp ce ne îmbie să gustăm din ceaiul aromat, răcoritor : „Înainte de eliberare, la 60 de ani, oamenii erau foarte bătrîni. Acum, la vîrsta asta, eşti tînăr. Pe la 90 de ani, da, îmbătrîneşti". Şi surîde, făcîndu-se că nu observă cît de caraghios ne foim pe rogojina din paie de orez, unde nu prea ne găsim locul. În încăpere sînt şi scaune, am fost poftiţi pe ele, dar am crezut de cuviinţă să luăm loc alături, pe rogojina din paie de orez, cu un chenar împletit cu mare distincţie. E plăcut în casa lui Ţăn Kiong Hng, iar ceaiul toarnă în trupurile noastre şi mai multă linişte. Discutăm firesc, ca nişte cunoscuţi care s-au despărţit abia ieri. Nu ducem lipsă de subiecte. Mai întîi vine vorba de sărbătorile de peste an în satele Coreei populare. Gazda le numără privind ţintă la floarea de ţindale, cu petalele mov — tot drumul pînă aici, şi drumul pînă la paralela 38 la Panmunjon, s-a derulat însoţiţi de floarea aceasta, cu tulpina delicată, mai bine de un metru înălţime, cu petalele precum a margaretelor noastre, dar de-o varietate cromatică infinită — priveşte, spun, spre lujerul de ţindale şi numără : „Este mai întîi petrecerea copiilor care merg şi-i felicită pe bătrîni ; apoi Anul Nou ; apoi ziua reformei agrare ; apoi Ziua Republicii ; apoi, ziua de naştere a tovarăşului Kim Ir Sen".

Ne mai toarnă ceai de culoarea mierii în ceşti de porţelan, cu arabescuri închipuind păsări albastre şi traiectorii neaşteptate. S-aude cum bate ploaia bogată pe ţiglele roşii, proaspete. Satul are 2 800 de familii şi toate casele sînt noi, învelite cu ţiglă. Pe maşina de cusut din încăpere — o carte întredeschisă. „Spuneţi-ne ceva despre satul în care trăiţi de 75 de ani". „Trăiesc de 75 de ani, e adevărat, dar nu în satul de azi. Înainte de eliberare aşezarea noastră se afla lîngă o mlaştină. Doar în anii din urmă ne-am mutat pe vatra de acum, şi fiecare are cîte o casă nouă, ca asta a mea. Le-aţi văzut, nu ?".

Da, le-am văzut. Şi în călătoria noastră spre Marea de Est, pînă la Wonsan ori Muntele de Diamant. Şi în drumul spre paralela 38, la Kesong. Drumuri prin cîmpiile de orez, traversînd sisteme de irigaţii mai vechi ori mai

Munţii Keumgang, toamna

noi, oglindindu-se în lacuri de acumulare cu apa strălimpede şi rar tulburată. Şi, fiind tot aşa, la vremea toamnei, cu soare blînd ori ploi repezi, am văzut zeci şi sute de kilometri de snopi de orez secaţi pe vadum, pe marginea şoselei, la uscat. Şi văzduhul mirosea a pîine ca la noi, vara, în Bărăgan, iar oamenii abia îşi dezvăluiau mulţumirea, cu modestie, că au silit pămîntul să le dea pînă la opt mii de kilograme de orez la hectar... Silit, este cuvîntul propriu aici. Aşa cum în ultimul plan de şase ani harnicia şi îndîrjirea agricultorilor coreeni au smuls Marii de Vest 10 000 de djeungbo (1 djeungbo = aproximativ 1 hectar). A fost una dintre bătăliile eroice, în care oamenii agriculturii au învins.

Spune Ţăn Kiong Hng : „Înainte am fost tare săraci. Acum pot spune că sînt cel mai bogat". Ploaia bate în rafale în uşa glisantă de la intrare, în faţa căreia ne-am lăsat pantofii. „Vorbiţi-ne despre averile dumneavoastră". Gazda nu se tulbură. Întoarce întrebarea cu o altă întrebare : „Spuneţi care este cea mai grozavă avere ?" Deoarece ezităm cu răspunsul, rosteşte tot bătrînul : „Copiii, nu ?".

Da, copiii. Are cinci băieţi. Cînd le rosteşte numele o lumină abia văzută îi învăpăiază chipul. „Dar mai luaţi ceai". Luăm. Patru din cei cinci feciori au terminat facultatea. „Înţeleg că-i foarte multă nevoie azi de carte. Bănuiesc că peste tot". „Da, se-nvaţă mult şi la noi" — răspundem la întrebarea indirectă. „Eu am învăţat să scriu şi să citesc după ce am trecut de 40 de ani..." Difuzorul din perete răspîndeşte în încăpere o melodie care vine în întîmpinarea stării de împăcare pe care am aflat-o în acest ţăran în vîrstă, cu un destin de nedespărţit de milioanele de destine ale celor care trăiesc şi muncesc în satele Republicii Populare Democrate Coreea.

Afară, ploaia a stat. Este glisată uşa de la intrare. Aerul e mai tare acum, are în el mirosul de pîine de orez pe care l-am simţit mereu traversînd cîmpiile ţării „dimineţilor liniştite". Străzile aşezării se animă. Vin cooperatorii de la secerat. Unii dintre ei mai au încă batiste albe pe cap. Peste drum, la creşă, copiii mai pornesc o repriză de joacă. Ţăn Kiong Hng ne îndeamnă să luăm măcar un măr. Mulţumim. Mîncasem mai înainte, la fermă. Mere mari, cu o coajă ca a perelor noastre. Cooperativa are şi o livadă cu meri, cu peri, cu pruni, urcată mai ales pe terenuri improprii culturii cerealelor. Văzusem şi acolo apa pentru irigaţii urcată ingenios, astfel încît nici un copac să nu ducă lipsă. Strîngem cu prietenie mîna ospitalierei noastre gazde. Ne spune cu o bucurie abia dezvăluită, pe care o simţim mai ales în căldura mîinilor sale : „Să mai veniţi pe la noi. Şi dacă aveţi răgaz, tot aşa cînd se coc merele noastre...".

Tot drumul de întoarcere spre Phenian ne-a stăruit în minte invitaţia aceasta rostită simplu, în timp ce ochii se desfătau luînd aminte la covorul de ţindale, luminat de farurile maşinii.

Ilie Tănăsache

cultura românească în lume

● **Cahiers roumains d'études littéraires** continuă să fie una din cele mai substanţiale publicaţii de critică ale momentului. Adoptînd pînă acum ideea monografică, selectînd contribuţiile fiecărui număr în raport cu tematica propusă, revista se adresează specialiştilor şi aduce, în legătură cu obiectul său, opiniile cele mai autorizate pe plan mondial. Iată, de pildă, numărul 1/1977 are ca temă : „Literatura orală — Literatura scrisă". Nu avem de-a face, aşa cum s-ar putea presupune, cu o dezbatere a folclorului ca fenomen de cultură a trecutului, tratîndu-l deci ca pe o colecţie muzeală de piese cu intenţionalitate funcţională şi cu finalitate artistică involuntară. Este adoptată perspectiva tipologică, îngăduind studiul folclorului ca fenomen viu, ca o formă permanentă a gîndirii umane. Adrian Fochi deschide numărul cu un text în limba engleză. **On Present Day Aspects of the Oral Problem**, iar Ovidiu Bîrlea scrie despre **L'Oralité du folklore. Sa Découverte. Ses caractéristiques**. Cele două studii ridică problema oralităţii ca element de creaţie, ca stil de gîndire. Juha Pentikäinen scrie despre **Structural Patterns of an Oral Repertoire**. Ion Taloş [illegible] **La relation oral-écrit-oral dans l'étude du folklore roumain**, I. C. Chiţimia **Littérature orale-littérature écrite**, Stefania Skwarczyńska **Poésie tantrique et visualité de l'écriture**, ar. Boris Mouliarenko **Civilisation du livre et civilisation de l'image**. De asemenea, eruditi ale tradiţiilor de carte [illegible] şi alte numeroase şi substanţiale [illegible] Subliniem mai ales [illegible] şi dialogul care se realizează pe această cale între cercetători de la noi şi cei de pe alte meridiane, punînd în lumină originalitatea şi profunzimea [illegible] la clarificarea unor [illegible] probleme literare. În acest fel, **Cahiers roumains d'études littéraires** aduce în [illegible] ciţiva ani cu consecvenţă [illegible] unui gest patriotic de o mare [illegible].

Ţuculescu : „Interior ţărănesc"

● 150 de lucrări din plastica românească a secolelor XIX şi XX constituie expoziţia care s-a deschis în aceste zile la Pekin, în R.P. Chineză. Pînzele lui Ion Andreescu, Teodor Aman, Nicolae Grigorescu, Luchian, Iser, Băncilă, Camil Ressu, Steriadi, Petraşcu, Fr. Şirato, D. Ghiaţă, Ţuculescu sau Al. Ciucurencu, Brăduţ Covaliu şi Sabin Bălaşa reflectă universul specific românesc, aspiraţiile şi preocupările poporului nostru. Tematica bogată şi diversitatea gamei expresive traduc în limbajul operelor de artă ale marilor înaintaşi sau ale contemporanilor noştri toate năzuinţele spre libertate şi dreptate care au caracterizat lupta şi munca poporului român.

● Între 7 şi 25 septembrie are loc, la Varşovia, Festivalul internaţional de muzică contemporană. În cadrul acestui festival, clarinetistul Florian Popa şi pianistul Paul Rogojină vor susţine o seară de muzică românească de azi, interpretînd lucrările : **Ciklade** de Sorin Vulcu, **Kitsch N** de Nicolae Brînduş şi **Melopee** de Liviu Glodeanu.

● În Mexic s-a deschis expoziţia de fotografii : **România — o panoramă istorică**. Organizată la Muzeul Naţional al Culturii din Ciudad de Mexico, această expoziţie face parte dintre manifestările „Lunii prieteniei româno-mexicane", care va programa de asemenea conferinţe, proiecţii de filme documentare, simpozioane şi alte manifestări menite să informeze publicul asupra istoriei, luptelor pentru libertate şi realizărilor de astăzi din patria noastră.

● Participarea României la expoziţia de la Moscova, **Cartea în slujba păcii şi progresului**, s-a bucurat de o frumoasă apreciere din partea publicului şi a organizatorilor. Comitetul de organizare a acordat organizaţiei de comerţ „Iloxim" şi editurilor noastre diplome de participare, iar Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S. a atribuit diplome de onoare editurilor „Minerva", „Univers" şi „Eminescu" pentru contribuţia adusă la valorificarea literaturii clasice şi contemporane din România şi din alte ţări cu literatură bogată. Menţionăm că la expoziţia de la Moscova au participat peste 150 de edituri şi organizaţii de difuzare a cărţii din 65 de ţări.

● Graficianul Gy. Szabo Bela cunoaşte un real succes în Statele Unite ale Americii. Expoziţia de la Biblioteca Română din New York a fost primită cu căldură de către public şi specialişti.

repere

S.F. la 1860

trecut în istoriile literare franceze la „si altii", chiar si meticulosul Lanson neacordîndu-i decît patru pagini printre rînduri, Edmond About a fost un prozator mediocru, un dramaturg fără har, însă un excelent gazetar şi un om de spirit scînteietor, din familia lui Voltaire, dar pe orizontală. A făcut oarecare carieră în anii celui de-al doilea imperiu, ilustrîndu-se, pentru posteritate, la fel cu congenerii săi Louis Veuillot şi Prevost-Paradol prin tenacitatea paradoxală a înfruntării spiritului şi fantaziei cuvîntoare cu lipsa talentului literar. Cu toate acestea **Omul cu urechea ruptă** *), micul roman recent tradus la noi, este o carte aşă de a stîrni interesul cititorului modern. Trecînd cu prin virtuţi progresiste artistice în urmă prin [illegible] şi prin aspectul tematic. Acum a face cu o poveste de spionaj-fantastic construită, pornind de la [illegible] contemporane ale genului, prevestind adînc o [illegible] scriitorii anapoda într-un exotic fanteziu. Intriga e una la mijlocul veacului trecut : [illegible] exilare a fiinţei umane, conservarea energiei vitale prin deshidratare, prin provocarea unor a „morţii aparente" fără ca funcţiunile vieţii să fie distruse. Ideea, la urma urmelor, este veche dar munca ei ştiinţifică e înţeleasă direct de evoluţia medicinei, biologiei, chimiei şi fizicii în atmosfera pozitivistă a secolului al XVIII-lea. Pe scurt, eroul : fost prizonier de război german, colonelul Fougas din armata lui Napoleon I e condamnat la moarte, urmînd ca pînă la executarea sentinţei să fie închis într-un turn ; după o noapte groaznică e găsit bolnav şi, considerat mort, e vîndut unui profesor „colecţionar" de cadavre pentru unii scopuri de alcool fin. Profesorul, vechi corespondent al publicaţiilor de resuscitare a vieţii, constată că tînărul colonel lăsase doar decădere şi putrezire de mult nu era chiar mort ci aceasta [illegible] şi, cum o descoperise [illegible] mari riscuri, experimentează asupra-i procedeul deshidratării, menit să păstreze [illegible] funcţiunile vitale din organism. După [illegible] şi vreo [illegible] de ani, „mumia" colonelului e [illegible] de un tînăr inginer francez care, cu ajutorul de [illegible] o dăruie tatălui său, fost profesor de fizică şi chimie, o duce cu sine la [illegible]. De aci încep [illegible] şi aventurile, intră în joc mai multe personaje, printre care, cu rol destul de important, [illegible] : viitoarea mireasă, adolescenta fără o altă [illegible] pentru colonelul astfel conservat şi în cele din [illegible] să [illegible] readucerea acestuia la viaţă ; [illegible] nu se şi întîmplă printr-o [illegible] dintre cele simple dar eficace şi tot cît [illegible] şi lui Napoleon I se [illegible] sub Napoleon III, avînd 24 de ani în relativ şi 70 în absolut. În afară de faptul că face un [illegible] bun pentru timpul cînd [illegible] publicarea lui, şi care ar fi [illegible] azi [illegible] [illegible] romanul [illegible] Fougas se [illegible] într-o lume nouă în [illegible] lumii în care el trăieşte, [illegible] prin [illegible] de aventură [illegible] şi [illegible] prin [illegible] la [illegible] vieţii cu [illegible] [illegible] [illegible]